

ISI ON IN ?

ISÄKSI TULEMINEN,

ISIEN ODOTUKSET, KOKEMUKSET JA TOIVOMUKSET

PERHE- JA SYNNYTYSVALMENNUKSESTA

Soukka Helinä
Hoitotieteen Pro gradu -tutkielma
1997
Jyväskylän yliopisto
Terveystieteen laitos

TIIVISTELMÄ

Jyväskylän yliopisto
Terveystieteen laitos
SOUKKA, HELINÄ: ISI ON IN? Isäksi tuleminen, isien odotukset,
kokemukset ja toivomukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta
Pro gradu -tutkielma, 49 sivua, 2 liitesivua
Hoitotiede
Ohjaaja: Hoitotieteen professori Riitta-Liisa Heikkinen
Marraskuu 1997

Tutkimuksen aiheena on perhe- ja synnytysvalmennus isien näkökulmasta. Tavoitteena on saada uutta tietoa siitä, miten isäksi tulemistä tuetaan perhe- ja synnytysvalmennuksella. Tutkimuksen isät ovat 26-31 -vuotiaita, avo- tai avioliitossa eläviä, ensimmäistä lastaan odottavia isiä. Isien kanssa käytiin avoimet teemahaastattelut kaksi eri kertaa, ensimmäiset alkuraskauden aikana maaliskuussa 1996 ja toiset loka- marraskuussa 1996, noin yhdeksän viikkoa synnytyksen jälkeen. Keskustelujen lisäksi isät kirjasivat kokemuksiaan valmennustilaisuuksista ruutuvihkoon jokaisen tilaisuuden jälkeen.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin fenomenologinen menetelmä. Tutkimus on laadullinen ja aineistolähtöinen. Siinä on päämääränä löytää kyseisen ilmiön, perhe- ja synnytysvalmennuksen, tuottamien kokemusten aiheuttamia merkityksiä isille. Merkitysten avulla on mahdollista ymmärtää isiä syvällisesti, muuttaa suhtautumistapoja isiin, kehittää perhe- ja synnytysvalmennuksen sisältöjä ja kiinnittää huomio valmennuksessa käytettäviin menetelmiin ja työtapoihin.

Isäksi tulemiseen liittyy taloudellista, kasvatuksellista ja tunne-elämän vastuuta ja isäksi tulemisen kokemus yllättää aina. Isyys on luonteeltaan sekä sosiaalista että psykologista. Isäksi tuleminen on ”pirun” suuri muutos. Eniten muutosta aiheuttaa suunnitelmista luopuminen. Isät käyvät läpi kriisin raskausaikana. Muutos on vielä suurempi sen jälkeen, kun lapsi on syntynyt. Isiä on vaikea ottaa huomioon yksilöinä neuvolakäynneillä. Muutoinkin myönteiset asenteet isien neuvolakäyntejä kohtaan ovat vasta kehittymässä. Isät odottavat perhe- ja synnytysvalmennukselta kokemuksia ja henkistä tukea. Tiedon merkitystä isät eivät erityisesti korosta. Taitojen lisääminen lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyen on isille tärkeää. Erityistä huomiota isät kiinnittävät tilaisuuksien vuorovaikutukseen.

Tutkimuksen isät eivät hyväksy naista käsittelemään isyyttä. Naisten tapa keskustella miesten kanssa ei kohtaa kaikkia miehiä. Isät kiinnittävät huomionsa opetustaitoon ja -menetelmiin. He toivovat etukäteen annettuja pohdintatehtäviä, kyseenalaistavat kyselytekniikan, kalvojen ja piirtoheittimen käytön ja toivovat kirjallista materiaalia esitysten tueksi. Harjoitettavaa demonstraatiomenetelmää isät pitävät hyvänä opetusmenetelmänä. Synnytysvideoa isät pitävät erittäin hyvänä valmennusmateriaalina. Myös tutustumiskäynti synnytyssairaalaan on tutkimuksen isille merkityksellinen. Synnytys ei pelota isiä. Se on tutkimuksen mukaan isille tärkeä vaihe isäksi tulemisessä. Isät luottavat synnytyssairaalan henkilökuntaan. Asiantuntevan hoidon lisäksi isät kaipaavat rauhallista yhdessä olemista äidin kanssa.

Isien yhteinen keskusteluilta saa myönteisen palautteen. Tilaisuuteen toivotaan miespuolista terveydenhuoltoalan asiantuntijaa ja miesnäkökulmaa. Kaikesta myönteisestä huolimatta tutkimuksen isät kokevat jäävänsä sivuun. Isät suhtautuvat hyvin kriittisesti muiden kuin kättilön tai terveydenhoitajan osuuteen perhe- ja synnytysvalmennuksessa. Etenkin terveyskeskuslääkärin ja sosiaaliturvaa käsittelevän asiantuntijan esityksistä isät antavat jopa negatiivista palautetta.

Avainsanat: isäksi tuleminen, isyys, perhe- ja synnytysvalmennus

ABSTRACT

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Department of Health Science

SOUKKA, HELINÄ: DADDIES ARE IN? Fatherhood and the fathers' expectancies, experiences and wishes concerning family and childbirth education

A Master's thesis, 49 pages, 2 appendices

Advisor: Heikkinen, Riitta-Liisa, Professor of Caring Science

Caring science

November 1997

The topic of the present study is family and childbirth education from the fathers' viewpoint. The study seeks new information about how family and childbirth education is employed to support the fathers. The four subjects selected for the study were 26-31 year-old men living in marriage or common law marriage and expecting their first child. There were two theme interviews; the first during early pregnancy in March 1996 and the second in October-November 1996, approximately nine weeks after the delivery. Thirdly, the fathers made written notes of their experiences after each family or childbirth class.

A phenomenological research method was selected for the study. The study is qualitative and arises from the material which was used to discover what kind of meanings the fathers attached to family and childbirth education. The discovery of the meanings will enable in-depth understanding of fathers, a change in the attitudes toward fathers, development of the contents of family and childbirth education and improvement of the methods used in the education.

Fatherhood includes economic, educational and emotional responsibility and it is always a surprising experience. Fatherhood is both a social and psychological phenomenon. Becoming a father is "a bloody big" change. Abandoning plans is the most important reason for the change. The fathers undergo a crisis during the pregnancy and the change is even greater the child has been born. It appears that it is difficult to take the fathers into consideration as individuals during the visits at the antenatal clinic. The attitudes toward the fathers' participation at the clinics are becoming more positive only gradually. The fathers expect the family and childbirth education to provide them with experiences and mental support. They do not stress the importance of information especially. They attend the classes to acquire skills related to the care and upbringing of the child. They pay special attention to the interaction during the classes.

The informants do not approve of female educators on paternity and not all men respond to the women's way of discussing with men. The fathers pay attention to the educator's pedagogic skills and methods. They wish for assignments to ponder upon in advance and question the educator's technique of asking questions and the use of transparencies and overhead projectors. They appreciate written material to support the presentations. The fathers consider participation in demonstrations a good teaching method. They also appreciate a video on delivery and a study visit to the hospital. They are not afraid of the delivery. According to the study, the fathers regard delivery as an important part of becoming a father. The fathers trust on the staff of the hospital. Apart from expert care they wish for a possibility to spend time with the mother unhurriedly.

A fathers' evening is considered a positive event. The fathers wish for a male health expert and a male viewpoint. Despite all the positive feedback they also feel that they are left aside. They are very critical about the participation of other staff than a midwife or a public health nurse in the family and

childbirth education. Their feedback on the presentations given by a health centre physician and an expert in social security in partly negative.

Key words: becoming a father, fatherhood, family and childbirth education

ESIPUHE

”Uusi isä tai äiti räjäyttää taivaan tuuliin väitteen, jonka mukaan imeväinen voisi kiintyä vain äitiinsä (John Bowlby) ja sen seurauslauseen, joka väittää, että vauva voi kiintyä vain yhteen ihmiseen kerrallaan. Michael Lambin ja Michael Yogmanin urauurtavat tutkimukset osoittavat, että totuus on kokonaan toisenlainen. Ensisijaiseksi kiintymyksen kohteeksi muodostuu - sukupuoleen katsomatta - se vanhemmista, joka kiinnittää eniten huomiota lapseensa, eikä hänen ensisijaisuutensa sulje pois muita. Lisäksi lapsen mieltymykset muuttuvat ajan myötä.”

(Badinter E. 1992, 250.)

Tämä tutkimus on syntynyt aidosta mielenkiinnosta suomalaista, isiin kohdennettua perhe- ja synnytysvalmennusta kohtaan. Perhe- ja synnytysvalmennus on saanut uudenlaisen sävyn. Isät, jotka osallistuvat valmennukseen, kokevat isäksi tulemisen, isyytensä, intensiivisemmin kuin koskaan. Nk. uudet isät, jotka valmentautuvat uutta elämäntilannetta varten, ovat kiinnostuneita raskaudesta, synnytyksestä ja ikioman lapsensa hoitamisesta ja kasvattamisesta alusta saakka. Miten tukea nuoria isiä, jotka monesta syystä ovat erilaisia kuin heidän lapsensa äiti? Nykyaikainen perhe- ja synnytysvalmennus on yksi vastaus tuohon kysymykseen.

Tämä tutkimus syntyi erikoisessa elämäntilanteessa. Toteuttaessani ensimmäiset haastattelut olin itse samassa tilassa kuin tutkimukseen osallistuvien isien avo- tai aviovaimot, kolmannella kuukaudella raskaana. Kun haastattelin isiä toisen kerran, pikku Saskani oli noin kahden kuukauden ikäinen. Sil-

loin hänellä ei ollut vielä edes nimeä. Monet asiat yhdistivät ajatuksen tasolla meitä ”tutkimukseen osallistujia”, vaikka emme näistä asioista keskustelleetkaan.

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut mielenkiintoinen retki miehen, nuoren isän maailmaan. Kaikki kolme lastani ovat poikia. Siksi omistan tämän tutkimuksen pojilleni Kimille (24 v.), Tuomakselle (18 v.) ja Saskalle (1 v.) mutta myös tutkimukseen osallistuneiden isien prinsessoille ja kummilapsillemme Markolle, Henrille, Kristalle ja Jesselle. Toivon, että äitiysneuvoloiden ja synnytysairaaloiden kättilöt ja terveydenhoitajat sekä ennen kaikkea isät kiinnostuvat tästä työstä.

Kiitän läpimästi tutkimukseen osallistuneita isiä, tutkimukseni mahdollistaneita kättilöitä ja terveydenhoitajia, asiantuntevia ohjaajiani, hoitotieteen professori Riitta-Liisa Heikkistä ja yhteiskuntatieteiden tohtori Timo Lainetta. Kiitos myös aviomiehelleni tuesta ja ymmärryksestä tiiviin tutkimusprosessin aikana.

Haluan kiittää myös ystävääni Riittaa kannustuksesta ja voimaa antavasta kahden viikon mittaisesta ”lomasta”, jonka aikana olen tehnyt tiivistä tulkinta- ja analyysityötä ja kirjoittanut mm. tämän esipuheen - luonnollisesti puolivuotias Saska ja neljävuotias Krista vierelläni Espanjan lämmössä.

Malagassa huhtikuussa 1997

Helinä Soukka

ABSTRACT	
TIIVISTELMÄ	
ESIPUHE	
SISÄLLYS	
1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUSTEHTÄVÄN MÄÄRITTELY	3
2.1. Tutkimuksen tausta	3
2.2. Tutkimusmenetelmä	5
2.3. Tutkimuksen vaiheet	7
3. ISÄT, PERHE- JA SYNNYTYISVALMENNUS	10
3.1. Isäksi tuleminen	10
3.2. Isien odotukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta	23
3.3. Isien kokemukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta	25
3.4. Isien toivomukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta	31
4. ISI ON IN ?	33
5. PÄÄTELMÄ	38
LÄHTEET	47
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Perhe- ja synnytysvalmennus on saanut vakiintuneen sijan suomalaisessa äitiyshuollossa. Isien osallistuminen valmennukseen oli alunperin tae isän pääsemiselle synnytykseen mukaan. Nytkin isät ovat hakeutuneet perhe- ja synnytysvalmennukseen myös siksi, että he haluavat jakaa vanhemmuuden aidosti äidin kanssa. Isät haluavat osallistua lapsensa hoitoon ja kasvatukseen heti vauvaiästä lähtien. Siksi he haluavat myös valmentautua uutta, tärkeää elämäntilannetta varten.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on aineistolähtöisesti selvittää ensimmäistä lastaan odottavien, perhe- ja synnytysvalmennukseen osallistuvien isien omimpia kokemuksia perhe- ja synnytysvalmennuksesta. Tavoitteena on ollut saada uutta tietoa siitä, miten isäksi tulemistä tuetaan perhe- ja synnytysvalmennuksella, millaisia sisältöjä isät odottavat ja millaisia toivomuksia he esittävät valmennustilaisuuksien sisällöiksi. Myös se, miten isät kokevat valmennuksessa käytetyt menetelmät ja millaisia toivomuksia heillä on perhe- ja synnytysvalmennuksessa käytettäviksi menetelmiksi, on ollut kiinnostuksen kohteena.

Tutkimus on laadullinen tutkimus. Menetelmäksi tähän tutkimukseen valittiin fenomenologinen menetelmä sillä perusteella, että se mahdollistaa tutkijan menemisen suoraan asiaan ilman etukäteen valittuja teorioita. Tutkimusmenetelmän valinta on ollut tietoinen ja sitä perustellaan sillä, että lähes kaikki tutkimukset, joiden avulla perhe- ja synnytysvalmennuksen laatua on selvitetty, ovat olleet kyselytutkimuksia. Tutkijan mielenkiinto entistä syvällisemmän tiedon löytämisestä isien perhe- ja synnytysvalmennuksen laadun ymmärtämiseksi on aito.

Tutkimuksen rajausta ensimmäistä lastaan odottaviin perhe- ja synnytysvalmennukseen osallistuviin isiin perustellaan sillä, että heihin ei ole kohdennettu tutkimuksia siitä huolimatta, että isien valmennukseen osallistumisesta on tullut vakiintunut käytäntö ja sitä on kehitetty eri puolilla Suomea. Toinen perustelu on se, että isiin kohdistuvaan terveysneuvontaan ei panosteta terveydenhuollossa tarpeeksi. Isän aktiivinen osallistuminen lapsen odotukseen, syntymään ja vauvan hoitoon on varma keino saada isiin kontakti ja mahdollistaa terveystyöskäytymisen muutos. Tämän tutkimuksen avulla ymmärrys isiin kohdennetusta valmennustoiminnasta lisääntyy ja toivottavasti myös valmennustoiminta kehittyy.

Tutkimus on aina arvoitus, tutkimustulokset joskus hämmentäviä. Syvällisen tiedon hakeminen on myös riski. Tässä tapauksessa neljän 26-31 -vuotiaan ensimmäistä lastaan odottavan, perhe- ja synnytysvalmennukseen osallistuvan isän kanssa käydyt avoimet haastattelut ja heidän kirjoittamansa palautteet paljastavat isäksi tulemisen, isien odotusten, kokemusten ja toiveiden kirjon, joka laadullisiksi tutkimustuloksiksi tulkittuna saattaa herättää meissä myös masentavia ajatuksia. Niin ei kuitenkaan tarvitse olla. Tärkeämpää kuin yllättävien tutkimustulosten pohtiminen on pohtia, missä yhteydessä ja millä resursseilla isiin kohdennettu perhe- ja synnytysvalmennus tuotetaan. Aihe on haastava, ajan henkeen sopiva, viesti siitä, että kysymys on tärkeästä toiminnasta - isiin kohdennetusta terveydenhuoltotyöstä, jonka hedelmät näkyvät suomalaisissa perheissä, syntyvissä lapsissa ja onnellisissa vanhemmissa.

2. TUTKIMUSTEHTÄVÄN MÄÄRITTELY

2.1. Tutkimuksen tausta

Tutkimuksen alkuideat syntyivät terveysalan ammattikorkeakouluopiskelijoiden äitiyshuollon opetuksen ja ohjauksen yhteydessä. Opiskelu Jyväskylän yliopiston terveystieteen laitoksella pääaineena hoitotiede inspiroi omalta osaltaan toteuttamaan sen. Työ on sairaanhoidon opettajan tutkinnon suorittaneille suunnattujen pätevöittämisopintojen opinnäyte. Hoitotyön kehittäminen on aina myös hoitotyön koulutuksen haaste, oli sitten kyse yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa tapahtuvasta tutkimus- ja kehittämistyöstä.

Perhe- ja synnytysvalmennus on suomalaisen terveydenhuollon tarjoama palvelu odottaville perheille. Uusi elämänvaihe varsinkin ensimmäistä lastaan odottaville vanhemmille on vaativa. Perhe- ja synnytysvalmennus onkin keino helpottaa perheitä tässä siirtymävaiheessa. Suomalaiset isät ovat osallistuneet perhe- ja synnytysvalmennukseen jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Tilastojen mukaan noin kolme neljäsosaa suomalaisista isistä osallistuu tällä hetkellä perhe- ja synnytysvalmennustilaisuuksiin, joista osa on vanhemmille yhteisiä ja osa erikseen toteutettavia. Isille tarkoitettuja tilaisuuksia on lisätty, ja niiden sisältöjä ja menetelmiä on kehitetty.

Isien näkemyksiä perhe- ja synnytysvalmennuksesta on tutkittu vähän, ja jos onkin, tutkimukset ovat olleet yleensä kyselytutkimuksia, joissa ei ole saatu selville isien syvällisimpiä ajatuksia ja kokemuksia. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on aineistolähtöisesti selvittää ensimmäistä lastaan odottavien, perhe- ja synnytysvalmennukseen osallistuvien isien omimpia kokemuksia perhe- ja synnytysvalmennuksesta. Tavoitteena on saada uutta tietoa siitä, miten isäksi tulemistä tuetaan perhe- ja synnytys-

valmennuksella, millaisia sisältöjä isät odottavat ja millaisia toivomuksia he esittävät valmennustilaisuuksien sisällöiksi. Tavoitteena on saada tietoa myös siitä, miten isät kokevat valmennuksessa käytetyt menetelmät ja millaisia toivomuksia heillä on perhe- ja synnytysvalmennuksessa käytettäviksi menetelmiksi. Tutkimuksen tavoitteena on isille suunnatun perhe- ja synnytysvalmennuksen laadun ymmärtäminen.

Tutkimus on laadullinen. Siinä on päämääränä löytää kyseisen ilmiön, isäksi tulemisen, perhe- ja synnytysvalmennuksen tuottamien kokemusten aiheuttamia merkityksiä tutkimukseen osallistuville isille heidän tärkeässä elämänvaiheessaan. Näiden merkitysten tunnistamisen avulla on mahdollista ymmärtää isiä syvällisesti, muuttaa suhtautumistapoja isiin, kehittää perhe- ja synnytysvalmennuksen sisältöjä entistä paremmin isille soveltuviksi ja kiinnittää huomio valmennuksessa käytettäviin menetelmiin ja työtapoihin. Kirjallisuus, jota analyysi- ja johtopäätösten tekovaiheessa käytetään, on pääosaltaan suomenkielistä sillä perusteella, että tutkimus koskettaa suomalaista terveydenhuoltoa. Toisena perusteluna on se, että isien järjestelmällinen osallistuminen perhe- ja synnytysvalmennukseen on harvinaista muualla maailmassa, aivan kuten isyyslomakin, joka on suomalainen erikoisuus.

Tämän tutkimuksen isät, joita valittiin mukaan neljä, ovat 26-31 -vuotiaita, avo- tai avioliitossa eläviä, ensimmäistä lastaan odottavia isiä. Harkinnanvaraisesti tehty valinta toteutettiin tutkijan etukäteen laatimien kriteereiden perusteella. Kaikki tutkimuksen isät ovat vakituisesti työelämässä mukana. Isien parisuhde on vakiintunut, ja lapsi on perheeseen hyvin toivottu. Osalla isistä on ollut vaikeuksia saada raskaus aikaan, osalla taas raskaus onnistui heti kumppanin jätettyä ehkäisy pois. Isien motivaatio osallistua tutkimukseen on ollut kiitettävä. Mielenkiintoisen lisän tutkimushaastattelujen järjestämiseen toi se, että sekä tutkija että haastateltavat olivat ikään kuin ”samassa veneessä”, niin samanlaisilta heidän elämäntilanteensa tuntui varsinkin synnytyksen jälkeen. Välillä tutkijan vauvan

kanssa oli tehtävä järjestelyjä, joskus taas tuntui, että kaikkinaisen keskustelu vauvoista isien kanssa auttoi ja avarsi uudessa tilanteessa. Aineiston hankkiminen on ollut helppoa - jopa muistiinpanoja valmennustilaisuuksista isät kirjasivat kiitettävästi. Tässä työssä ei käytetä isien oikeita nimiä, vaan isien itse itselleen valitsema nimimerkkejä: Futaaja, Pikimies, Sakari ja Sahlääjä.

2.2. Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi on valittu fenomenologinen menetelmä. Fenomenologinen menetelmä soveltuu juuri tämän tutkimuksen menetelmäksi siksi, että se mahdollistaa tutkijan menemisen suoraan asiaan ilman etukäteen valittuja teorioita ja käsityksiä. Isäksi tuleminen ja siihen valmentamisen ilmiötä tutkittaessa on pyritty erottamaan tutkijaan liittyvät ennakoasenteet ja ennakkoluulot. Tässä tutkimuksessa ennakoasenteet, joita tutkijalla saattaa olla, liittyvät käsityksiin siitä, miten isät suhtautuvat valmennustilaisuuksien sisältöihin ja menetelmiin. Syy tähän on julkisuudessa esitetyt hyvinkin myönteiset palautteet isien osallistumisesta valmennustilaisuuksiin ja heidän ilmituomansa pinnalliset kommentit tilaisuuksista. Perhe- ja synnytysvalmennus osana suomalaista äitiyshuoltoa on tutkijalle sisällöllisesti ja menetelmällisesti hyvin tuttua aluetta. Isien näkökulma on vieras ja kiehtova. Nämä tekijät asettavat tutkijan uuteen tilanteeseen ennakkoluulottomuuden kriteeriä noudatettaessa.

Fenomenologisessa metodissa on peruseriaatteena ilmiöiden olemusten paljastuminen. Paljastuva olennainen, olemukset, ovat se merkityskokonaisuus, josta tulkinnan kautta muodostuvat tutkimustulokset. Fenomenologinen menetelmä edellyttää, että tutkija etenee työssään etsien ilmiön olemusta oivaltavan havainnoinnin avulla. On syytä muistaa, että fenomenologinen menetelmä ei ole pelkästään tekniikka vaan tapa, jolla pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Oleellista on, että fenome-

nologisen menetelmän sovellus, jossa on tunnistettavissa yleiset tutkimukselliset perusratkaisut ja toimintatavat, luodaan kunkin tutkimuksen yhteydessä. (Heikkinen, Laine 1997.)

Yksittäisen ilmiön erottuminen aineistoon kuuluvasta satunnaisesta mahdollistaa sen tarkastelemisen esimerkkinä yleisestä. Ilmiöllä voi olla monenlaisia suhteita. Fenomenologisen metodin kuhunkin tutkimukseen kehiteltyjen ja sovellettujen tapojen tulee olla sellaisia, että niiden avulla löydetään ne merkitykselliset suhteet, joissa ilmiö todellistuu juuri näissä löydettyissä laaduissa. Ilmiöiden löytämiseksi tutkija voi käyttää mm. päättelyä, kokemustietoa, kuvittelukykyä ja sovelluksia. (Varto 1992.)

Tärkeä vaihe fenomenologisessa menetelmässä on vaihe, jossa tutkitaan, kuinka tutkittava ilmiö rakentuu merkityssuhteisiinsa tutkijan tietoisuudessa. Tässä vaiheessa on kyse tulkitsemisesta ja ymmärtämisestä. Tämän jälkeenkin tutkijan on ratkaistava ilmiön olemassaoloon liittyviä kysymyksiä. Se tarkoittaa sitä, että reaalityodellisuutta paljastavan tutkimuksen kohdalla ilmiö voi olla kuviteltukin, mutta löytö on silti tärkeä. Tämä vaihe on ratkaiseva tutkimuksen kohdentumisen kannalta. (Varto 1992.)

Fenomenologisen menetelmän viimeinen vaihe on sellaisten merkitysten tulkitsemista, jotka eivät ole välittömästi esillä havainnointiamme, erittelemistämme ja kuvailuamme varten. Tutkijan on mentävä yhä syvemmälle itse ilmiöön ja nähtävä sellaisia rakenteita ja merkityskokonaisuuksia, jotka liittyvät erittelyn antamaan tietoon, kokoavat sitä ja selvittävät siinä olevia epävarmoja kohtia. Näissä kohdissa saattaa piillä todella syvä merkitys, jonka kautta itse elämänilmiöitä voidaan ymmärtää. (Varto 1992.)

Ymmärtäminen, tulkinta, esiymmärrys ja hermeneuttinen kehä ovat hermeneutiikan avainkäsitteitä. Ymmärtäminen tarkoittaa hermeneutiikassa juuri ilmiöiden merkityksen oivaltamista. Se on aina tulkintaa, jonka pohjana on aiemmin ymmärretty. Esiymmärryksen perustana on tapa ymmärtää kohde jo ennestään. Ymmärtäminen etenee kehämäisenä liikkeenä. Esiymmärryksen ja ymmärryksen välillä on jatkuva spiraalimainen liike. Tässä tutkimuksessa hermeneuttista kehää on hyödynnetty tutkimusaineiston tulkinnassa. (Juntunen, Mehtonen 1977, ks. myös Heikkinen, Laine 1997.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusmetodin idea on ollut se, että ennakkoluulottomasta havainnoimisesta päästään isäksi tulemistä, perhe- ja synnytysvalmennusta koskevien, isien kertomien ilmiöiden merkitysten tulkintaan. Nämä tulkinnat palvelevat isille suunnatun valmennuksen kehittämistyötä suomalaisessa terveydenhuollossa. (Varto 1992.)

Tutkimusaineisto koostuu kolmesta eri osasta. Neljän ensimmäistä lastaan odottavan isän kanssa käytiin avoimet keskustelut kaksi eri kertaa, ensimmäiset alkuraskauden aikana maaliskuussa 1996 ja toiset loka- marraskuussa 1996, keskimäärin yhdeksän viikkoa synnytyksen jälkeen. Keskusteluja voi myös nimittää avoimiksi teemahaastatteluiksi sillä perusteella, että vaikka tutkijalla oli teemat, hän antoi isien puhua vapaasti siitä, minkä he kokivat tärkeäksi. Keskustelujen lisäksi isät kirjasivat kokemuksiaan valmennustilaisuuksista ruutuvihkoon jokaisen valmennustilaisuuden jälkeen. Heillä oli näin mahdollisuus kertoa kokemuksiaan myös muulloin kuin keskustelujen yhteydessä.

2.3. Tutkimuksen vaiheet

Laadullisen tutkimuksen tekeminen on aina hyvin intensiivinen prosessi. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite ohjaavat tätä prosessia. Tämän tutkimuksen idea käytiin läpi neuvolan kättilöiden kanssa, ja

tutkimukseen hankittiin terveydenhuollosta asianmukaiset luvat. Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa tarkistettiin tutkittavien kokonaistilanne. Tutkimushaastattelujen ajoittuminen oikein on ollut tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta. Tähän tarvittiin sekä kättilöiden että isien apua. Ymmärrettävää on, että isät tekivät yhteistyötä avovaimojensa tai vaimojensa kanssa, ainakin keskustelivat osallistumisestaan tutkimukseen. Tutkija ei missään vaiheessa tavannut ainuttakaan odottavista äideistä. Isien kanssa käytiin avoimet keskustelut ja teemahaastattelut kahteen eri kertaan, ennen valmennuksen alkamista ja synnytyksen jälkeen. Tutkittaville soitettiin välillä ja tarkistettiin, että raskaus ja siihen liittyvät asiat ovat kunnossa ja että isät ovat edelleen ”odottavia isiä”. Tämä siksi, että joidenkin vaimoilla oli raskauden suhteen joitakin ongelmia.

Tutkimushaastattelut nauhoitettiin ja kirjoitettiin sanasta sanaan puhtaaksi. Henkilöiden nimiä ei paljastettu, vaan käytettiin nimimerkkejä. Isät aloittivat valmennustilaisuuksissa käynnit heti ensimmäisen haastattelun jälkeen ja ryhtyivät myös kirjaamaan kokemuksiaan muistiin. Tutkija sitä vastoin kuunteli nauhat, kirjoitti ne puhtaaksi ja antoi kullekin isälle luettavaksi siksi, että he olisivat paremmin perillä siitä, millaista aineistoa tutkija myöhemmin käsittelee. Isillä ei ollut huomauttamista materiaalin suhteen. Tämän ja synnytyksen jälkeen tapahtuneen haastattelun avulla saatuja puhtaaksikirjoitettuja tekstejä käsiteltiin yhtä aikaa. Nauhat kuunneltiin useita kertoja, tekstejä luettiin monissa eri yhteyksissä sekä ”väljemmin” että ”intensiivisemmin”. Oivaltavaa havainnointia toteutettiin koko ajan. Tutkija käytti tässä hyväkseen kokemustietoaan, päättelytaitoaan ja kuvittelukykyään. Tekniikat, joita käytettiin mm. luokittelussa, olivat lähinnä erilaisten kirjaintyylien ja liimalappujen hyödyntämistä. Varsinainen työ oli siis ajatustyötä, jonka tulokset kirjattiin teksteinä tietokoneelle.

Tutkimushaastattelujen avulla saatujen tekstien rinnalla tarkasteltiin myös isien palauttamat muistiinpanot valmennustilaisuuksista. Todettakoon, että niissä esiintyvä tieto ei tuonut ilmi isien tunteja yhtä

syvällisesti kuin haastattelut. Pinnallisuus johtui mm. luettelomaisesta esitystyylistä. Muistiinpanot täydensivät hyvin keskusteluissa ja haastatteluissa saatuja aineistoja. Kun ilmiöt tavoitettiin, tutkittiin myös se, miten tuo ilmiö ilmenee. Havainnoimisen, sen jälkeisen erittelyn ja kirjallisesti esitetyn kuvailemisen jälkeen tutkija kävi läpi vielä useaan kertaan aineiston siinä toivossa, että ilmiön sellaiset piirteet, jotka voidaan yleistää, löytyisivät. Fenomenologisen tutkimuksen luotettavuus varmistetaan sillä, että tutkija etenee askel askeleelta aina aineiston kuvauksesta sen analyysiin. Edellä sanotun lisäksi tämän tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, että tutkija on tietoinen omasta subjektiivisesta aihealueen hallinnasta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on siis isille suunnatun perhe- ja synnytysvalmennuksen laadun ymmärtäminen. Valmennukseen liittyvien merkityssuhteiden rakentuminen tutkijan tietoisuudessa liittyy tutkijan ammattitaitoon, niin valmennuksen kokonaisuutta kuin tutkimuksen tekoakin ajatellen. Vastan jälkeen, kun valmennukseen liittyvät merkityssuhteet ovat löytyneet, on kyse tulkitsemisesta ja ymmärtämisestä.

Koska laadullinen tutkimus, jota fenomenologinen menetelmä edustaa, on intensiivinen prosessi, tekee tutkija jonkintasoista tulkintaa koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimustulokset, joita esitetään, ovat dialogia sekä tutkimusaineiston että aikaisempien tutkimusten tuottaman tiedon välillä. Tutkimusraportissa edetään siten, että aineistosta löytyvien luokkien yksityiskohtaisen kuvauksen jälkeen esitetään välittömästi sen kuvausten analyysi. Kehittämisajatukset, joita tutkija esittää, löytyvät viimeisenä esitetystä Päätelmiä -kappaleesta.

3. ISÄT, PERHE- JA SYNNYTYSVALMENNUS

Tässä tutkimuksessa edetään aineistolähtöisesti. Sillä perusteella kuvataan ensin tutkimukseen osallistuvien isien aidot kommentit isäksi tulemisesta, isien odotukset ja kokemukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta sekä toivomukset, joita isillä on valmennuksessa käytettäviksi sisällöiksi ja menetelmiksi. Tutkimuksessa käytetään johdonmukaisesti ilmaisua isäksi tuleminen myös isyys-käsitteestä.

3.1. Isäksi tuleminen

Isäksi tulemiseen liittyy taloudellista, kasvatuksellista ja tunne-elämän vastuuta

Isäksi tuleminen koetaan vastuuna. Eniten vastuuta koetaan taloudellisesta tilanteesta ja siitä, kuinka kykenee elättämään perheensä. Sakari kertoo näin: *”...kyllä mä niinku, ensimmäisenä tulee mieleen sellainen vastuu, että tuota ainakin tällä hetkellä mä taloudellisesti vastaan niinku meidän perheen elannosta ja miten se siihen vaikuttaa?”* Sakari jatkaa samasta aiheesta vielä toisessa yhteydessä, puhuttaessa isyyslomasta, seuraavaa: *”Niin, se on lähinnä, kyllä mä haluaisin pitää ja pidänkin kyllä, mutta se on kyllä niin, että miten se on taloudellisesti mahdollista - minä en tiedä, kuinka ne isyyslomat korvataan, että onko se niinku - mutta jos se kovin paljon pienempi niin kyllä, lapsiperheiltä on viime aikoina otettu niin paljon.”*

Isäksi tuleminen on myös vastuuta omasta kasvusta aikuisemmaksi, samoin kuin vastuuta kasvattajana, mallina, toimimisesta. Pikimies kuvaa asian näin: *”Mun pitää olla hyvänä esikuvana omalle lapselle. Hyvänä esikuvana sillä lailla, että se saa hyvän kasvatuksen ja koulutuksen ja kaikkeen pyritään, mikä on lapselle etua. Ensiksi ajatellaan lapsen etua ja sitten vasta omaa.”* Isäksi tuleminen

tuo mukanaan uudenlaisen maailman, jossa isä suunnittelee ja haaveilee erilaisesta elämästä - elämästä lapsen kanssa, lapsen ehdoilla. Isäksi tuleminen herättää ajatukset myös tunne-elämään liittyvästä vastuusta lasta kohtaan. *”No, joo, ehkä se, että mun isä ei oo niinku omia tunteitansa näyttäny ikinä mulle”*, on Sakarin kuvaus oman tunne-elämänsä tärkeydestä edessä olevassa uudessa elämäntilanteessa. Nuoret miehet keskustelevat kaveripiirissä raskaudesta, jopa naisseurassa. Sähläjä kertoo miehen muuttuneen: ... *”isät paapoo lapsia paljon enemmän ja niinku näyttää niitä tunteita, mitä kokee siihen lapseen reilusti ja mikä sen hienompi asia.”*

Tietoinen päätös isäksi ryhtymisestä on vastuuta. *”Mun mielestä se on lähinnä siitä ihan kiinni, että rupeaako alusta asti olemaan isä vai ei, mä uskon, että tosi helppo on tavallaan jäädä syrjään siitä hommasta jos haluaa”*, kertoo Sähläjä.

Raskaus vaikuttaa mieheen ainakin kolmella eri alueella: mies elättäjänä, mies isänä ja mies aviopuolisona. Ne isät, jotka tulevat olemaan perheen ainoita elättäjiä, ovat taipuvaisia huolehtimaan erityisesti taloudellisista asioista ja pohtivat myös sitä, mitä yhteiskunnallisia vaikutuksia lapsen syntymällä on. (Gotzsche ym. 1980.) Tällä on yhteys myös perhe- ja synnytysvalmennukseen. Perhepoliittiset tosiasiat ja varsinkin edessä olevat äitiys- ja isyyslomat on syytä selvittää valmennuksen yhteydessä mahdollisimman hyvin. Onhan isyysloma tarkoitettu juuri isyyden vahvistamiseksi, isän ja vastasyntyneen aidon tunnesiteen mahdollistamiseksi. Näin nekin isät, joita tämä asia askarruttaa, voivat suunnitella elämäänsä tosiasioihin pohjaten ja keskittyä itse lapsen odotukseen sitä paremmin.

Niemisen, Nummenmaan (1985) mukaan äitiys on miehelle luonteeltaan sosiaalinen. Ensimmäistä lastaan odottavat miehet kokevat tärkeiksi ne muutokset, jotka kohtaavat heitä niin sosiaalisissa suhteissa kuin ympäristöoloissa. Mies pohtii suhdettaan omaan itseensä, puolisoonsa, omaan isäänsä,

tulevaan lapseensa ja elämänolosuhteiden muuttumiseen. (Nieminen, Nummenmaa 1985.) Hän suuntautuu ajatuksissaan muuttuneeseen tilanteeseen, jonka läpikäymiseen hän odottaa tukea perhe- ja synnytysvalmennukselta.

Huttusen (1994) mukaan isyyteen siirtymiselle on ominaista se, että naiseen verrattuna miehen emotionaalinen vanhemmuuteen herääminen tapahtuu varsin myöhään, vasta lapsen syntymän jälkeen. Tämän tutkimuksen isät puhuvat jo raskauden alussa tunne-elämään liittyvistä muutoksista. He tuovat esille myös miehessä tapahtuneen muutoksen omiin isiinsä verrattuna esimerkiksi tunteiden näyttämisessä. Tutkimuksen isät puhuvat tunteistaan useissa eri yhteyksissä. Voidaan sanoa, että äitiys on myös miehelle luonteeltaan psykologinen. (Vrt. Esko 1984.)

Karilan (1989) mukaan May tutki 20 ensimmäistä lastaan odottavaa isää. Tutkiessaan miehen odotusajan kulkua hän tunnisti kolme eri vaihetta: alkuinnostuksen, tekeytymisvaiheen ja valmistautumisvaiheen. Alkuinnostus kestää muutamasta tunnista muutamaa viikkoon ja on aikaa, jolloin raskausepäily muuttuu todeksi. Toiset miehet suhtautuvat raskauteen tuona aikana näkyvästi ja kuuluvasti kuin suureen ihmeeseen, toiset järkyttyvät ja alkavat kipuilla. Tekeytymisvaiheelle on tyypillistä se, että ”raskaus ei ole miehelle todellista”.

Mayn tutkimuksen mukaan tekeytymisvaiheen pituus riippuu siitä, miten valmis mies on raskauteen sen alkaessa. Tutkimuksessa miehet määrittelivät valmiutensa isyyteen sen perusteella, oliko heidän taloudellinen asemansa turvattu, parisuhteensa vakiintunut ja oliko heillä sellainen tunne, että lapsen vaihe parisuhteessa oli ohi. Valmistautumisvaiheessa mies havaitsee raskauden todellisena ja tärkeänä elämässään. Mies on kiinnostunut raskaudesta ja ryhtyy pitämään itseään isänä. Häntä kiinnostaa vanhemmuutta käsittelevät esitykset, lapset ja lastenhoito. Hän muistelee omia lapsuusaikojaan ja

ystävät, joilla on lapsia, tulevat läheisemmiksi. Edellä esitetyt vaiheet ilmenevät erilaisin yksilöllisin piirtein kullakin isällä. On tärkeää tietää, että raskauden ensimmäiset kuukaudet ovat vaikeaa aikaa miehelle. Tuona aikana nainen käpertyy itseensä ja mies jää ulkopuoliseksi. Myös raskauden aiheuttamat muutokset naisen seksuaalisuudessa aiheuttavat miehelle tunteen ulkopuoliseksi jäämisestä. Isyyteen liittyy myös psykopatologisia reaktioita enemmän kuin on myönnetty. (Gotzsche ym. 1980.)

Tässä tutkimuksessa isien kuvaukset isäksi tulemisesta käyvät hyvin yksiin Mayn tutkimuksen kanssa. Alkuinnostuksen jälkeinen tekeytymisvaihe jää kyseisillä isillä lyhyeksi. He siirtyvät sujuvasti valmistautumisvaiheeseen, mutta eivät ”kivutta”. Edessä olevat tapahtumat, käynnit neuvolassa, äitiyspoliklinikalla, valmennustilaisuuksissa ja synnytyssairaalassa, joissa isä saa olla mukana, ovat omiaan vahvistamaan isäksi tulemistä ja konkretisoimaan sitä.

Huttusen ja Hämäläisen mukaan (1993) amerikkalaiset Robertson - Cross (1990) ja australialainen Russell (1983) ovat päätyneet neljään isätyyppiin hahmottaessaan tämän päivän isiä. Poissaoleva isä, perinteinen isä, avustava isä ja uusi isä löytyivät amerikkalaisten ja australialaisten isien aineistoista helposti. Vaikka Suomessa ei tällaista tutkimusta ole tehty, nämä tyypit voi tunnistaa myös suomalaisista isistä. Tämän tutkimuksen isät edustavat nk. avustavia, kakkosäiti -isiä ja osittain nk. new father -käsitteen isiä. Avustavat, kakkosäiti -isät ovat kiinnostuneet isyydestään laajasti ja syvästi. He tuntevat vastuuta perheestään, sekä sen taloudesta että henkisestä hyvinvoinnista. Isähahmon tärkeys on heillä tiedossa, siksi he haluavat olla mukana lastenhoidossa ja kasvatuksessa. Nämä isät haluavat olla äidin henkinen tuki kodin kasvatusilmaston luomisessa ja ylläpitämisessä. (Huttunen, Hämäläinen 1993.)

Nk. new father -käsitteen isät (uudet isät) tarkoittavat miestä, joka haluaa tietoisesti isyydestään täysimääräisen elämänvaiheen. Tällainen isä haluaa, että molemmilla vanhemmilla on yhtäläinen vastuu lastenhoidosta ja kasvatuksesta. Ajoittain hän voi olla myös päävastuinen vanhempi. Näiden isien mielestä lapsi tarvitsee jo syntymästään lähtien yhtä paljon molempia vanhempiaan. Näin he pitävät tärkeänä yhtä läheistä suhdetta lapseen kuin äitikin. Uudet isät korostavat myös isyyteen sitoutumista, pitävät sitä lähes välttämättömänä miehen aikuistumista ja myöhempää hyvinvointia ajatellen.

(Huttunen 1994.)

Tietoinen päätös isäksi ryhtymisestä on osa aikuisuutta ja osa vanhemmuutta, mikä tuo luonnollisesti mukanaan tietoisuuden kasvattajan tehtävästä tulevana isänä. Kasvattajalla on tietynlainen, vanhemman kaltainen suhde kasvatettavaan. Tätähän isän suhde lapseensa parhaimmillaan on. Isän ja lapsen vuorovaikutussuhde on siis alusta saakka kasvatussuhde (Hirsjärvi 1995).

Vahva vastuun kokeminen omasta kasvusta aikuisemmaksi ja tulevaksi kasvattajaksi, samoin kuin paineet tunne-elämään liittyvästä vastuusta lasta kohtaan, on perhe- ja synnytysvalmennuksen näkökulmasta varsin mielenkiintoinen asiakokonaisuus. On varmaa, että näihin alueisiin liittyvä, ohjattu keskustelu ja lähinnä isien kuunteleminen auttavat parhaiten isiä oivaltamaan oman kehitysprosessinsa vaiheen ja hyväksymään isäksi kasvamisen vähitellen raskauden edetessä. Erilaisten isätyyppien tunnistaminen, eläytyminen isien uudenlaiseen maailmaan, uuden suunnitteluun ja haaveiluun on synnytys- ja perhevalmennusta toteuttaville kättilöille ja terveydenhoitajille haaste.

Isäksi tulemisen kokemus yllättää

Isäksi tuleminen on jännittävää. Mielenkiintoista on, että niin moni pari teki raskaustestin kotona yöllä. Raskaustestin tuloksen aiheuttamaa tunnetta on vaikea kuvata. On yhtä aikaa ...”*hirveetä iloa*

ja sellaista hirveätä pelkoa... - hyvin sekavia ajatuksia itse asiassa... - mä menin ihan suurin piirtein omiin ajatuksiin”, kertoo Sähläääjä. Toinen isä kertoo, että se oli sekä ilon että helpotuksen tunne. Lähes kaikille isille, jotka olivat mukana tässä tutkimuksessa, raskaustestin positiivinen tulos sai aikaan sen, että hetkestä muodostui pienen juhlan paikka ja kaapista löytyvä kuohuviinipullo poksautettiin vuorokauden ajasta riippumatta tai asiaa juhlistettiin jotenkin muuten. Heille, jotka olivat yrittäneet lasta vuosia, raskauden aikaan saaminen ja jatkuminen oli helpotus. Vaimon raskaus on salaisuus, jonka haluaisi huutaa koko maailmalle.

Isäksi tuleminen on vahva, tunnepitoinen kokemus. Raskaustestin myönteinen tulos on tutkimuksen isille selvästi hyvin myönteinen asia. Se saattaa olla alkuinnostustakin, joutuvathan miehet tähän tilanteeseen melko valmistautumattomina naisiin verrattuna. Huttusen (1994) mukaan miehet kokevat isäksi tulemisen pääasiassa myönteisesti eikä tämä ole välttämättä sidoksissa miehen myöhempään vanhemmuuteen sitoutumiseen.

Kaikilla tutkimuksen isillä oli vahva toive tai ainakin tieto siitä, että avo- tai aviovaimo voi tulla raskaaksi. He olivat henkisesti valmistautuneet siihen. Osalla isistä oli läheisiä perhetuttavia, joiden lapsia isät olivat hoitaneet. Joillakin tutkimuksen isistä oli selvästi sosiaalinen paine saada raskaus aikaan. Joka tapauksessa raskaus ja varsinkin alkuraskaus on miehelle aikaa, jolloin hän horjuu kahden täysin erilaisen tilan välillä: lasta ei vielä ole ja kuitenkin hän tietää tulevansa isäksi. Alusta saakka tämä on merkityksellistä aikaa miehelle hänen pyrkiessään ymmärtämään itseään isänä. Myös se, mitä kaikkea isyyteen tulee sisältymään, hämmentää häntä. (Gotzsche ym. 1980.)

Isäksi ei kasveta yhdessä yössä

Mies käy läpi konkreettisesti raskauden eri vaiheita. Vasta sen jälkeen, kun mies on kuullut sydämen lyönnit ja nähnyt vauvan piirteet, voi hän todella tajuta raskauden ja eläytyä tilanteeseen. Isällä, joka ei ole ultraäänessä mukana, on pitkään todisteenaan raskaudesta vain sydänäänet. Pikimies kertoo: *”Ei sitä voinut tajutakaan, että siellä lyö toinen sydän toisen ihmisen sisällä - kylmät väreet meni, kun niitä kuunteli - sillä lailla - se on jotenkin niin ihmeellistä, että sitä ei voi tajuta, ennen kun ne näkee ja kuulee”*. *”...että se ihan alku oli tuota, se kun tiesi...vaimo on raskaana, niin se oli tosi mahtava, mutta kumminki seuraavaksi - sitä ei kasva isäksi yhdessä yössä... Ensimmäinen niinku konkreettinen tapahtuma on niinku se, kun kuuli sydänäänet...mulla ei edelleenkään oo periaatteessa muuta kuin ne sydänäänet, siitä niinku konkreettista siitä vauvasta”*, kertoo toinen isä.

On tärkeää nähdä lapsi kuvaruudussa (ultraäänitutkimus). Futaaja kertoo kokemuksensa äitiyspoli-
klinikalta: *...” vastaanotto oli jälleen huomaavaista ja kiireetöntä. Parasta kuitenkin oli nähdä lapsi (sikiö) kuvaruudussa liikkuvana, niin kuin asiaan kuuluu. Samalla nousi huoli: onkohan lapsella kaikki ruumiinosat?! Ilmeisesti tämä on yleinen huoli, sillä kättilö alkaa kysymättä näyttää kaikki raajat ja selkärangan, sydämen ja vatsalaukun. Nyt on ensimmäinen valokuvakin. Äidille ja minulle se on hieno kuva, muille enemmänkin epäselvä, harmaan eri sävyjä sisältävä selittämätön maisema. - Kaikki nämä sydänäänen kuulemiset ja ultraäänet; onkohan minusta tulossa abortin vastustaja?”*

Vatsan kasvamisen myötä isälle raskaus tulee konkreettisemmaksi. Isät keskittyvät aina meneillään olevaan vaiheeseen - *”en osaa sitä tässä vaiheessa vielä kuvitella, kun vaimon vatsakaan ei ole vielä kasvanut eikä mitään silmin nähtävää oo,”* kertoo Futaaja.

Miehelle raskauden kokemukset ovat toissijaisia. Kokemukset välittyvät naisessa tapahtuvien muutosten kautta raskauden edetessä. Aviopuolisoiden välinen suhde onkin merkittävä tekijä miehen ta-

vassa reagoida raskauteen. Raskauden ensimmäisessä vaiheessa alkaa puolisoiden suhteeseen liittyvien kehitystehtävien työstäminen. Naisen tuntiessa sikiön liikkeet isä saattaa tuntea itsensä entistä enemmän ulkopuoliseksi. Raskauden kolmas vaihe on isällekin konkreettisempi - äidin fyysinen olemus kertoo jo selvästi syntyvästä lapsesta. (Nieminen, Nummenmaa 1985.)

Isän osallistumisesta ja kokemuksista sydänäänien kuuntelemiseen ja ultraäänitutkimukseen on vähän tutkittua tietoa isäksi tulemisen näkökulmasta. Tämän tutkimuksen isille sydänäänien kuuleminen on hyvin merkityksellinen tapahtuma isäksi tulemiselle. Myös ultraäänitutkimus, johon isät osallistuivat lähes poikkeuksetta, toi isille konkreettisesti silmien eteen aivan uuden maailman, uuden elämän, jonka he itse olivat saaneet aikaan. Tilanne on voimakas tunnekokemus isälle ja sikäli hyvin tärkeä isäksi tulemiselle. Raskauden kolmannessa vaiheessa esiintyy myös miehillä erilaisia pelkotiloja liittyen sikiön ja odottavan äidin terveydentilaan. Joskus pelot aiheuttavat jopa ahdistusta. (Nieminen, Nummenmaa 1985.) Ultraäänitutkimuksen yhteydessä on mahdollisuus kertoa äidille ja isälle tosi-asioita, jotka ovat tiedossa, ja vähentää näin odottavan parin paineita.

Neuvolakäynnit ja isäksi tuleminen

Isäksi tulemiseen liittyy erilaisia tapahtumia. Perusterveydenhuollossa isillä on mahdollisuus osallistua neuvolakäynneille. Futaja kertoo kokemuksensa neuvolakäynniltä: *”Olipahan mukava, kun oli taas tuttu ja turvallinen kättilö paikalla. On mukava käydä neuvolassa, kun asiat hoidetaan kiireettömästi mutta sujuvasti, ammattitaidolla mutta potilasta kuunnellen. Lisäksi vanhempia ei ”tuomita” sen mukaan, kuinka hyvin raskaus on sujunut taulukoiden mukaisesti. Kättilö vain kertoo, miten raskaus on edennyt ja mitä on otettava huomioon jatkossa. Myös kuunteleminen on hyvin tärkeä osa vanhempainhuoltoa. Erityisen suuren kiitoksen annan kättilölle siitä, että isänkin kysymykset koetaan luonnolliseksi ja tärkeäksi osaksi neuvolakäyntejä”*.

Isät kokevat hankalana henkilökunnan vaihtumisen neuvolassa. Kokemattomat sijaiset ovat myös painajainen isille. *”... heidän huomionsa kiinnittyy ymmärrettävästi tarkastuksesta suoriutumiseen, ei kanssakäymiseen vanhempien kanssa.”* Myös neuvolalääkärin suhtautuminen askarruttaa isää. *”Lisäksi lääkäri oli ymmällään, kun tuleva isä halusi mukaan. Onneksi en jäänyt oven väliin.”* Sama isä kertoo toisesta lääkärineuvolakäynnistään: *”Käynti oli kiireen sävyttämä. Kiirettä ei ollut henkilöillä, jotka tutkittiin, vaan henkilökunnalla. Toivottavasti tällaisia käyntejä ei ole useampia; puhtaasti lääketieteellisesti oikeaoppinen ei odottavalle perheelle riitä.”* Isät odottavat ympäristöltä samanlaista suhtautumista kuin ympäristö heiltä. Isät eivät halua, että heitä piristetään sanomalla: *”Oi kun kiva kun isäkin tuli mukaan”... ”ihan kuin siinä olisi jotain poikkeuksellista - siinä on kaksi henkilöä, joista tulee vanhempia ja sillä selvä”*, toteaa yksi isistä.

Futaaja kertoo kokemuksensa neuvolan odotusaulasta: *”Odotusaulassa vasta olikin mukavaa. Vaimon ollessa wc:ssä näytettä antamassa, olin ainoa mies kuuden naisen seassa. Naiset puhuivat kuka raskausvaivoista, kuka syntyneen lapsen terveydestä. Hätäpäissäni tartuin lähimpään lehteen, jonka nimi oli ”Vauva”! Käynnin jälkeen ilmoitin vaimolle, etten enää tule mukaan neuvolakäynneille.”*

Mitä hyvä hoito ja hoitotyö on? Tätä teemaa on tutkinut ja sitä on määritellyt moni eri tutkija. Tämän tutkimuksen isät kuvaavat kokemuksiaan neuvolakäynneillä ja vahvistavat sen, että turvallisuus, kiireettömyys, kuunteleminen, asiantuntijuus, ja isien tasa-arvoinen kohtelu ovat hyvän hoidon kriteereitä. Myös yhden isän toteamus ”puhtaasti lääketieteellisesti oikeaoppinen ei odottavalle perheelle riitä” kertoo siitä, että äitiyshuollossa asiantuntemus on enemmän kuin lääketieteellinen toiminta. Sitä jotain muuta odotetaan myös lääkärin osaavan ja toteuttavan.

Isille merkitsee paljon kohtelu ja viestit, joita he saavat. Isät eivät koe itseään tasaveroisiksi äitien kanssa, jos he kokevat ”jäävänsä oven väliin” pyrkiessään vaimonsa kanssa vastaanotolle. Isät eivät halua tulla mairitelluiksi osallistuessaan neuvolakäynneille vaan olettavat, että he voivat tulla sinne ilman muiden ihmettelyä. Isien kokemusten perusteella voisi väittää, että isien mukaan ottaminen on vasta alussa ja vaatii paljon muutoksia asenteissa. Asenteet ovat niin vahvat, että isä mieluummin luopuu kuin taistelee.

Synnytys ja isäksi tuleminen

Synnytys on mahtava kokemus, jossa tunteet tulevat esille. Yksi isistä sanookin, ettei niin hyvä voi olla puhumaan, että pystyisi kertomaan, miltä se tunnetasolla tuntuu. Synnytyksessä mukana oleminen tärkeydestä kertoo Pikimies: *”No varmaan se, että kun näkee ja sillä lailla sen jälkipolven ja se on sitten se - on omaa verta ja lihaa niin...vaikea sanoin kuvata sitä tunnetta...että kun lapsen päärupes näkymään, niin kuinka iso mies voi ruveta itkemään?”* Vauvan näkeminen, itkun kuuleminen ja syliin saaminen samoin kuin napanuoran katkaiseminen ovat mieleenpainuvia kokemuksia. Isäksi tulemisessa synnytyksessä mukanaolo koetaan niin tärkeäksi, että Sähläjä ehdotti seuraavaa: *”...voisivat vaikka lailla määrätä, että siellä on pakko olla mukana. Mä koen, että se on hirveen tärkeä asia niin isälle kuin äidillekin.”* Toinen isä korostaa ensikontaktin merkitystä. *”Siellä mä olin vauvan kanssa kahdestaan vauvanhoituhuoneessa ja siinä syntyy heti se kontakti. Kyl se on ehdoton.”*

Synnytyskokemukset muodostuvat erilaisiksi monista eri syistä. Isät kiinnittävät huomiota henkilökunnan suhtautumistapoihin. Pikimies kertoo: *”Siellä on niin ammattitaitoiset ihmiset ja mahtavat ihmiset oli siellä, että ei tuon parempaa enää voi ollakaan. Siellä on varmaan alansa huiput.”* Toinen isä on hiukan pettynyt. Hän sanoo, että *pyrkivät olemaan johtajia...se on kuitenkin vanhempien asia, kuten esimerkiksi siellä sairaalassa kättilö, joka oli erittäin hyvä ja viitseliäs, ei jättänyt meitä*

*rauhaan hetkeksikään, että me olis haluttu olla rauhassa, vaikka niitä kipuja oli...niin, että henkilökunta päätti koko ajan mitä tehdään ja musta se on meidän asia päättää - että me ollaan siellä synnyttämässä eikä henkilökunta. Isä jatkaa vielä, että se on kiinni kättilön omasta persoonasta tosi paljon, että kaikki sujuu - samat asiat olis voinut hoitaa niinku paljon töksähtämättä. Vaikka synnytys oli imukuppisynnytys, lopputuloksena isä kertoo, että *kokemus oli upea, isää ei nälvitty, tuupittu tai arvosteltu, isä oli osa synnytystä!**

Äidillä on avautumisvaiheessa kipuja. Kysyttäessä, miltä se tuntui, kun vaimo oli kipeä, yksi isistä kertoi, että se ei tuntunut kovin pahalta, varsinkaan, kun sai olla mukana siinä. Osastolla, jossa pari odotteli synnytyssaliin pääsyä, oli tuttava, joka höpötti koko ajan, että Herra kipua lisätköön, että *”sen täytyy olla kipiä”*, että se lähtee käyntiin. Isä kertoo, että siinä vaiheessa en tajunnut lainkaan, että synnytys on jo meneillään. Sama isä kertoo: *”...se oli yllätys, että valmennuksessa sai sen käsityksen, että esimerkiksi siitä epiduraalista, että sitä pitää niinku äitin pyytää, mutta kyllä se meille tuotiin ainakin aivan automaattisesti, että ei ehditty sitä pyytää kun meille sanottiin, että nyt voitaisiin ruveta valmistelemaan sitä puudutusta varten.”*

Tämän tutkimuksen isille raskauden aikaan saaminen, raskauden varmistuminen, sydänäänten kuuleminen, sikiön näkeminen (ultraäänitutkimuksessa mukana oleminen), lapsen näkeminen, koskettaminen ja hoitaminen ovat merkityksellisiä tapahtumia. Synnytyksessä mukana oleminen on koko prosessin huipentuma. Se, että uuden sukupolven isät ovat asenteissaan ja tunteissaan hoivaavampia kuin aiemmat, näkyy synnytystilanteissa. Isät näyttävät tunteensa jopa itkien. Synnytykseen osallistuneet isät ovat hyvin kiinnostuneita lapsistaan ja pitävät vahvan tunnesiteen kehittymistä tärkeänä. Se, olivatko nämä isät etukäteen tietoisia siitä, millainen vaikutus heidän tiiviillä mukanaolollaan lapsensa hoidossa on, ei tule keskusteluissa esille. Tosiasiahan on, että ensimmäisen ikävuoden aikana lapset,

joiden kanssa isät ovat olleet, itkevät vähemmän, ovat iloisempia ja kontaktihaluisempia kuin muut. Myös lasten vastaanotto- ja puhekyky on kehittyneempää, ja he hymyilevät useammin vanhemmilleen. (Hämäläinen ym. 1990. Ks. myös Sommer 1986 ja Koski-Hyvärinen, Puttonen 1987.)

Isän osallistumisen synnytykseen on todettu vaikuttavan myönteisesti synnytyksen kulkuun ja parisuhteeseen (Nieminen, Nummenmaa 1985). Isien mukanaoloa synnytyksessä ei voida kuitenkaan ylikorostaa. Se helpottaa isän ja lapsen kiintymyssuhdetta, mutta ei voi olla sen välttämätön ehto. Tämän tutkimuksen isille synnytyskokemus on ollut merkittävä niin isän, äidin kuin lapsenkin kannalta.

Tutkimuksessa tulee esille se, että hoitohenkilökunta päättää, mitä synnyttävä pari tekee synnytys-sairaalassa. Tämän perusteella näyttää siltä, että itsemääräämisoikeus ei toteudu. Saman suuntaisia tuloksia sai Laanti (1989), jonka tutkimuksessa tuli esille naisten kokemukset siitä, että kättilö päätti heidän puolestaan synnytyksen kulusta. Hyvää synnytyskokemusta on kuitenkin kuvattu sellaiseksi, jossa nainen ottaa aktiivisesti osaa, häntä kuunnellaan ja hän voi synnyttää kunnioittavassa ilmapiirissä. Tätä vaativat myös tutkimuksen isät. Imukuppisynnytyksen yhteydessä näyttävät nämä kriteerit toteutuneen. Isät eivät kokeneet avo- tai aviovaimonsa kipuja kovin pahana. Tähän vaikutti se, että isä oli jakamassa kivut avo- tai aviovaimonsa kanssa ja että kipua hoidettiin pyytämättä.

Isäksi tuleminen on ”pirun” suuri muutos

Isäksi tuleminen on suuri muutos miehen elämässä. Jo vaimon raskauden ollessa yhdennellätoista raskausviikolla Futaja kertoo näin: *”Kyllä se on muuttanut jo ja tulee varmasti vielä huomattavasti muuttamaan, että se on ihan varma, että siitä ei selviä muuttumatta kyllä.”* Isäksi tulemiseen liittyy suunnitelmista luopumista. Useimmiten kyse on raha-asioista, esimerkiksi kalliista harrastuksista.

Futaaja jatkaa vielä: *”...tällä hetkellä se on ollut suunnitelmista luopumista lähinnä - kun on ollut erilaisia harrastuksia ollut, jotka ovat kalliitakin kuten...Tavallansa luopumisajatuksiakin on ollut tällä hetkellä.”*

Muutoksesta isät puhuvat, oli sitten kyse raskauden alussa tai synnytyksen jälkeen tapahtuneesta haastattelusta. Yksi isistä kuvailee muutosta: *”...- se on niin pirun suuri muutos, että se voi aiheuttaa perheessä pienen kriisin, niin että jos isä ei ookkaan sisäistänyt sitä, että vauva on tullut ja äiti on ihmeissään, että eiks se nyt välitäkään tästä, kun sä puhut samoista asioista kuin ennen lapsen tuloa.”* Synnytyksen jälkeen isät kokevat muutoksen vielä suuremmaksi. Yllätys on ollut myös se, että pinna palaa kun kahden aikaan yöllä pitää nousta. *”Kyllä fyysisesti jaksais, mutta...”*, kertoo Futaaja. Toinen isä kertoo samasta asiasta: *”Kyllä siinä on opettelemista...kun vauva rupee huutamaan, niin vanhemmat rupeaa huutamaan toisilleen.”*

Sakari kuvaa synnytystapahtuman jälkeistä aikaa: *”Mutta sitten sen jälkeen niin lyödään lapsi käteen niinku tunnin sisällä, siis heti...niin, että siitä ei kyllä puhuttu mitään - että sehän on niin täyspäiväistä sitten...että se oli niinku suurin sokki, ei se synnytys vaan se, että se on nyt siinä.”*

Muutos koetaan kokonaisvaltaisesti. Lapsen tuleminen perheeseen saa isän suuntaamaan ajatuksensa realistisiksi. Tutkimuksen isät korostavat sitä, että harrastukset saavat jäädä. Se todistaa myös osaltaan kypsyyttä isän vaativaan tehtävään. Kivutta tämäkään ei tapahdu, korostuuhan tässä esimerkiksi se, että isät haluaisivat keskustella ja pohtia yhdessä niitä asioita, joista heidän täytyy luopua. Se kuvaa vähitellen tapahtuvaa sopeutumista uuteen elämäntilanteeseen. Myönteistä siinä on se, että sopeutumisen suunta on ”oikea” - mahdollisesti lapsen parasta tarkoittava. Yölliset heräämiset ja niistä aiheutuvat reaktiot kertovat puolestaan perheen väsymyksestä, jonka isät ainakin tutkimuskeskuste-

luissa toivat selvästi esille. Se, onko niistä aiheellista keskustella valmennuksessa, on varmasti ryhmä- ja tilannekohtainen asia.

Kuten Sakarin kuvauksesta käy ilmi, eivät kaikki isät usko tulleensa oikeasti isäksi tai paremminkin heille asia on todella sokki vielä synnytyshuoneessakin. Tämä on ymmärrettävää sillä perusteella, että tilanne on tunnetasolla niin dramaattinen. Isiä ei ole tutkittu tästä näkökulmasta. Siksi ei ole, mihin tutkimustulosta vertaisi. Voi vain kysyä, onko tarpeen, ja jos on, niin miten tällaista isää voisi valmennuksen avulla tukea?

3.2. Isien odotukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta

Isät odottavat kokemuksia, henkistä tukea, tietoja ja taitoja

Isiä pyydettiin kertomaan odotuksiaan perhe- ja synnytysvalmennuksesta avoimissa keskusteluissa ennen ensimmäistään perhevalmennustilaisuutta. Tämän otsikon alla olevat odotukset ovat juuri niitä odotuksia, joita isät esittivät ennen valmennustilaisuuksissa käyntejä. Isillä ei ole kovin suuria odotuksia valmennusta kohtaan, ennakoasenteita kylläkin. Eräs isä puhuu valmennuksen haitoista ja hyödyistä, joita esiintyy ympäri Suomea. Hän kertoo, ettei ennakoasenteiden mukaan valmennuksesta ole hirveästi apua. Joku tuttava on jopa nukahtanut kesken valmennustilaisuuden. Varsinainen syy nukahtamiseen ei tule keskustelussa esille. Sama isä korostaa kokemuksen merkitystä ja toteaa, että kokemukseen on erittäin vaikea suhtautua etukäteen.

Tiedon merkitystä eivät kaikki isät korosta. *”Niitä saa noita tietoja, kirjallisuutta on vaikka kuinka mutta tuo henkinen puoli on kyllä, sitä mä kyllä odotan, että sitä olis ehdottomasti niissä valmennuksissa, että suhteessa niinku siihen lapseen ja yhtä hyvin suhteessa niinku äitiin.”*

Futaaja kertoo vähäisistä odotuksistaan ja tuo keskusteluun lapsettomuustutkimukset, jotka jättävät isän kokonaan sivuun. *”Se oli tosiaan aika raskas juttu...siinä oli lääkäreiden tarkoitus saattaa rouva numero se ja se raskaaksi...itse en tavannut ketään sairaanhoitohenkilöstöön kuuluvaa koko puolentoista vuoden aikana...myöskään tuloksia ei kerrottu minulle...ei mun nimeäni ollut potilastiedoissa, vaan mun vaimoni nimi, mun tulokseni oli vaimoni potilastiedoissa...he eivät tienneet edes minun nimeäni siellä”.* *”Toivon, että se on huomattavasti parempaa, huonompaa se ei juuri voi olla...toivon, että sieltä tulisi etupäässä tietoa ja taitojakin, joita tässä raskauden aikana ja välittömästi synnytyksen jälkeen tarvitaan.”* Myös lääketieteellinen tieto, mm. synnytyksen kulku ja kivunlievitysmahdollisuudet, on tärkeää selvittää tämän isän mielestä.

Yksi isistä odottaa, *”että valmennus vähän niinku opettas mua - opettas valamistautumaan siihen hommaan, että kun se tuloo niin että mä oisin niinku valamis siihen.”* Sama isä korostaa kasvatukseen liittyvän tiedon merkitystä. Hänellä on myös odotuksia tiedon lisäämisestä lapsen sairastuessa. Isät odottavat saavansa keskustella valmennustilaisuuksissa mahdollisimman paljon!

Myös aikaisempien tutkimusten mukaan isät esittävät toivomuksia siitä, että saisivat vaihtaa kokemuksia valmennuksen yhteydessä. Henkinen puoli korostuu tutkimukseen osallistuvien isien kohdalla. Isät suhtautuvat valmennukseen todella vakavasti. Henkisen puolen korostuminen osoittaa sen, että tilaisuuksista ei tulla hakemaan pelkästään tietoja ja taitoja vaan kokemuksia ja tukea. Millä menetelmillä näihin odotuksiin vastataan, on äitiysneuvoloiden työntekijöille haaste.

Futaajaa vaivaavat terveydenhuoltohenkilöstöstä saadut kokemukset lapsettomuustutkimusten yhteydessä. Luultavasti niillä on merkitystä hänen kriittisyyteensä myös valmennusta ajatellen. Tiedot ja

taidot liittyen raskauteen ja synnytyksen jälkeiseen aikaan sekä synnytyksen kulku ja kivunlievitysmenetelmät on tärkeää selvittää. Kasvatukseen liittyviä asioita korostaa yksi isistä. Lapsen sairastuminen on asia, joka askarruttaa isiä. Vehviläisen-Julkusen ym. (1995) tekemän tutkimuksen mukaan äidit kaipasivat tietoa sairaan lapsen kanssa selviämisestä.

3.3. Isien kokemukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta

Vuorovaikutus ei toimi!

”Idea oli hyvä, mutta toteutus ei. Mihin miehet tarvitsevat kahta kätilöä, naista, puhuakseen isyydestä? Nyt kätilöt olivat kuin ”opettajia”, jotka olivat pääasiassa äänessä ja johdattivat keskustelua ”oikeaan” suuntaan. Lopputulos oli se, että miehet, jotka halusivat jotain sanoa, eivät saaneet siihen mahdollisuutta. Itsekin sanoin puolentoista tunnin aikana vain nimeni. Lisäksi keskustelu, sikäli kuin sitä oli, käytiin naisten tavalla eli siten, miten naiset ovat tottuneet keskustelemaan. Itselläni on runsaasti kokemusta miesten välisistä keskusteluista ja niissä homma toimii eri tavalla, mutta se toimii,” kertoo isä.

Isä, jonka keskustelua edellä on lainattu, kertoo vuorovaikutuksen puutteesta useassa eri tilanteessa. Ryhmädynamiikka muodostuu kussakin ryhmässä ryhmän jäsenten välisenä niillä ehdoilla, jotka ovat olemassa. Ryhmän vetäjällä on suuri vastuu. Tosin myös asialla, johon ryhmässä paneudutaan, on merkityksensä. Ilmeisesti tässä ryhmässä isyys on asia, jonka asiantuntijaksi ei naista tai naisia uskotu. Nämä naiset eivät saavuttaneet miesten tapaa keskustella. Näistä asioista syntyikin ryhmään ristiriita, joka hiljensi koko ryhmän. Olivatko nämä ristiriitaa aiheuttavat asiat olleet ennustettavissa ja syy siihen, että kätilöitä tai terveydenhoitajia oli tässä tilaisuudessa kaksittain? Todettakoon, että aikaisemmissa tutkimuksissa ei huomio kiinnity näin selvästi vuorovaikutukseen. Vehviläisen-

Julkusen (1995) mukaan suurin osa arvioi keskustelleensa riittävästi vetäjän kanssa. Isät kuitenkin korostavat sitä, että heidän mielestään esitelmiä oli ollut riittämiin valmennustilaisuuksissa.

Huomio kiinnittyy opetustaitoon ja -menetelmiin!

Futaaja kirjoittaa synnytysohjeiden jälkeen: *”Nyt valmennus on sitä mitä olen odottanut; puhetta ihmiseltä ihmiselle. Ei kalvoja, ei ”opettajaa”, vaan puhetta, keskustelua, ”mallivauvakin”. Vielä kun puhujakin on innostunut asiasta, ei siinä voi olla oppimatta, tai oikeastaan ymmärtämättä mistä oikein on kysymys ja mitä tapahtuu”.*

Yksi isistä kuvaa tunnelmia synnytysohjeiden jälkeen näin: *”Lämminhenkinen tilaisuus vaikkakin vetäjä ei vaikuttanut itse kovin innostuneelta asiasta. Suurin osa asioista oli jo ennästään tuttua, mutta oli mukana toki uusiakin asioita. Odotin ehkä enemmän konkreettista tekemistä.”*

Yksi isistä kertoo, että isää ei ymmärretä. Hän kuvaa tilannetta: *”...ei isää ymmärretty koska siellä oli kaksi kättilöä, jotka suurinpiirtein kysyivät ja isä sai vastata kyllä tai ei. Itse en vastannut yhteenkään kysymykseen, sanoin vain nimeni siellä”.* Toinen kuvaa tilannetta näin: *”Ehkä mä sanoisin kättilölle, että antaisit meidän keskustella. Se ehkä hermostuttais heitä, mutta isät tykkäis siitä.”*

Kyseinen isä, joka korostaa keskustelun merkitystä, esittää, *että isäryhmässä olisi voimut olla vain yksi kättilö, joka olisi sanonut, että nyt voitte aloittaa - olisi ollut avaamassa ja sulkemassa ovet ja sillä siisti.* *”Ei siinä tarvita kättilöitä, ei siinä ammattitaidolla käydä keskustelua ja vaihdeta kokemuksia.”* Kolmas pohtii osallistumisen ongelmaa ja kertoo: *”...että laittaa yli päätänsä ihmiset enemmän tekemään. Mä vaan, nyt tietysti kätteleekin kaikkea eri tavalla, yks ilta tuli amerikkalainen synnytysohje, joka nyt on tietysti jo maan kulttuuristakin johtuen erilainen. Siellä harjoi-*

tellaan hieroon vatsaa ja tehdään sitä ja tätä ja tuota...musta tuntus, että se ei ois ollenkaan pahitteks Suomessakaan...”

Isät kaipaavat etukäteen annettuja pohdintatehtäviä, joiden pohjalta voi keskustella. Yksi isistä esitti, että tällainen voisi olla esimerkiksi aiheesta, miten isäksi tuleminen muuttaa miehen elämää. Mistä pitää luopua ja miksi? Valmiin pohdinnan avulla olisi helpompi keskustella ryhmässä. Yksi isä toivoi, että valmennustilaisuudesta saisi kirjallisen materiaalin, josta voisi kerrata asioita. Kertausta voisi harrastaa myös seuraavassa tilaisuudessa.

Perhe- ja synnytysvalmennus voidaan erottaa sisällöllisesti toisistaan. Se, kummasta nimikkeenä on kysymys, ei tietenkään ole oleellista, joko on tehty lähinnä tilaisuuksien järjestämistä helpottamaan. Synnytysvalmennustilaisuuksia yksi isistä arvioi näin: *”Eka oli pitkäväteinen, liian luentotyyppinen. Oli vähällä etten jäänyt toisesta pois. Toinen oli mielenkiintoinen. Tuli fiilis, että on tärkeä henkilö synnytyksessä. Tekis mieli jo tosi hommiin. Oliskohan muita havaintovälineitä kuin kalvot ja piirtoheitin.”* Isät pitävät siitä, että menetelmät vaihtelevat ja että toiminta on todentuntuista. Pikimies kertoo, että synnytysvideo oli erittäin valmistava ja opettava. *”Muistin synnytyssalin, perhehuoneen, koneet, puudutukset ym. kipua lievittävät aineet, herkkä tapahtumavideo.”* Toinen kertoo, että videosta selvisi hyvin isän rooli synnytyksessä.

Isä puhuu myös vierihoito-osaston toiminnasta ja imettämisongelmista. *”Kyllä siellä jaettiin jotain lehtisiä.”* Toinen isä kommentoi samaa asiaa ja kertoo: *”...että ei meille kukaan kertonu, että se lapsi voisi tarvita lisämaitoa”*. Ristiriidoista neuvolan valmennuksen ja vierihoito-osaston ohjauksen välillä kertoo yksi isistä. Neuvolassa puhutaan ryppyttämisestä ja osastolla annetaan tuttipullosta.

”Lastenhoitaja haki tuttipullon ja sanoi, että siitä sitä sitten syötellään. Että niillä kai on se vaan niin paljon tyyppistä kiinni, että niillä ei oo sellaista yhteistä linjaa.”

Kaikki, missä on konkreettista toimintaa, viehättää isiä. Näitä ovat synnytysvideon hyväksikäyttö ohjauksessa, tutustumiskäynti synnytyssairaalaan ja isien yhteinen keskusteluilta jne. *”Oli todella kiva nähdä tuleva synnytyspaikka, on paljon helpompi mennä sinne kun tuntee paikkoja jo ennestään. Näimme myös noin puoli tuntia vanhan vauvan, joka oli sykähdyttävä näky”*, kertoo Sakari. Toinen isä kertoo käynnistään sairaalassa: *”Käynti oli asiallinen, se antoi luottamusta henkilökunnan osaamiseen. Lisäksi selostettiin tapahtuman kulku vanhempien kannalta.”* Itse sairaalaa pidettiin aika kolkkona. *”Kyllä leikkaussali on leikkaussali, vaikka olisi punaiset verhot”*, kommentoi isä.

Engeströmin (1988) mukaan oppiminen on sosiaalinen tapahtuma. Oppimisen sosiaalinen luonne ilmenee useilla tasoilla. Opittavan asian tietorakenteet ovat sosiaalisesti määräytyneitä. Tutkimuksen isillä on paljon aikakauslehdistä ja monista muista lähteistä saatua tietoa raskaudesta, synnytyksestä ja lapsen hoidosta. Nyt he kaipaavat uutta tietoa, joka on sovellettavissa juuri heihin, heidän ainutkertaiseen tilanteeseensa. Myös se, että isät valmentautuvat toisten isien kanssa, yhdistää heitä voimakkaasti ja on tunteiden sävyttämä. Tilanne, joka on hyvin erityislaatuinen heidän elämässään, kiinteyttää ryhmää ja saa aikaan jopa ylimääräisiä paineita ryhmän vetäjälle, naisterveydenhoitajalle.

Koulutuksessa ja erilaisilla kursseilla on tavanomaista, että tiedot ja sosiaaliset tekijät pidetään erillään toisistaan. Käytännön kokemus osoittaa, että opiskelun ilmapiiriin, tunnevirytykseen, sosiaaliseen kurinalaisuuteen ja vuorovaikutuksen laatuun vaikuttaa suuresti opiskeltavan aiheen sisällöllinen haastavuus. Tästä syntyy opiskeluun työn ilo. (Engeström 1988.) Opettajan tai ohjaajan persoonalli-

suutta on tutkittu, ja siitä on kirjoitettu paljon. Tutkimuksen isät suhtautuvat ohjaajaansa suuremmalla tunnelatauksella kuin tavallisessa koulutustilaisuudessa. He eivät koe terveydenhoitajaa opettajana vaan ihmisenä, *”puhetta ihmiseltä ihmiselle”*. Opettajamaisuus ärsyttää, innostuneisuus ja tasa-arvoinen kohtaaminen koetaan positiivisena. Ilmeisesti isät hakevat hyväksyntää myös tulevalle isyydelleen. Tilanne, jossa isälle tulee tunne siitä, että hän kokee olevansa tärkeä henkilö, mainitaan erikseen!

Ei pelota

Kysyttäessä, pelottaako isiä, isät toivat esille sen, että heitä ei valmennuksen alkaessa pelottanut yhtään. Mutta kun peloista ryhdyttiin puhumaan, tuntui siltä, että joillakin isillä pelko lisääntyi. *”Kaikki valmennuksessa jaettu tieto on aikaansaanut sen, että ei pelota yhtään lähteä synnyttämään”*, kirjoittaa yksi isistä.

Yksi tärkeimpiä valmennukselle asetettuja tavoitteita, sekä äideille että isille, on pelon poistuminen. Tutkimuksen isät saavuttivat tuon tavoitteen. Myös Vehviläisen-Julkusen ym. (1995) tekemässä tutkimuksessa äidit ja isät ilmaisivat, että synnytyspelot vähenivät valmennuksen myötä.

Unohdetaanko isät?

”Kyllä se isäks tuleminen on unohdettu siinä valmennuksessa, että se miltä isästä tuntuu”, kertoo yksi isistä. Isät kertovat hyvin innokkaina kokemuksiaan eri tilanteista. Kysyttäessä Pikimieheltä, olisiko hänellä jotain lisättävää vielä koko äitiyshuoltoon ja valmennusta ajatellen, hän vastaa: *”Ei mulla ole mitään lisättävää - ei oo kun positiivista vaan, hyvin on hoidettu vaimoa ja lasta.”* Sakari kertoo kokemuksestaan synnytyssalissa: *”- kylvettä mä en saanu, ne vaan kylvetti, ei ne kysyny, haluukko sä kylvettä.”* Futaaja kertoo neuvolasta saatujen esitteiden olevan *”naistekstiä”*. *”Niissä*

on nainen kirjoittanut naiselle siitä, miten miehen pitää suhtautua raskauteen. Ohjeissa on sitten vielä erillinen lappu isäksi tulosta.” Futaajan mielestä äitiä ja isää ei voi erottaa toisistaan, koska on kysymys vanhemmaksi tulemisesta. Sama isä kertoo isätapaamisesta: ”...mä odotin tätä, että mitä se sitten on kun lapsi on tullut perheeseen. Mut nää naiskättilöt johdatti tätä keskustelua niin, että miten lasta hoidetaan ja se meni niinku puhtaasti tähän samaan juttuun kuin äidinkin kanssa - sehän on samaa - olisi voinut olla yhteistä äitien ja isien kanssa, se ei mitenkään eronnut siitä.”

Isät kokevat valmennuksen tärkeäksi ja merkitykselliseksi, mutta samalla he ilmaisevat tunteensa siitä, että heidät on unohdettu. Tämä on aito kokemus, jota on vaikea muuksi muuttaa. Asiat, jotka tähän vaikuttavat, ovat hyvin luonnollisia. Äiti on äitiysneuvolan primääriasiakas - äitiä tarkkaillaan ja hoidetaan. Se ei tietenkään ole perustelu sille, että toinen vanhemmista jää sivuun. Samansuuntaisia tutkimustuloksia ovat saneet Rajala , Ruoppila (1983), Vehviläinen-Julkunen (1987) ja Hyssälä (1992).

Kuronen (1993) kuvaa miesasiakkaan suhdetta työntekijöihin äitiysneuvolassa. Hän esittää, että suhde on ongelmallinen. Isät eivät koe olevansa tasavertaisia keskustelukumppaneita. Tämän tutkimuksen yksi mielenkiintoinen tulos on huomion kiinnittyminen naiskättilöihin ja -terveydenhoitajiin. Nais-teksti, johon isä palaa eri yhteyksissä, on syvä ilmaus siitä, että isyys on isäksi tulevalle asia, johon ei isyyttä kokemattomia hyväksytä keskustelukumppaniksi. Isäthän haluavat, että isyyden kokeneet isät ovat heidän keskustelukumppaneitaan. Vaatimus on vain se, että siinä tilaisuudessa heidän tulee saada keskustella! Myöskään naisten kirjoittamia, isille suunnattuja ohjeita ei vaimon kautta tuotuna hyväksytä.

Tilaisuutta, jossa keskustellaan isien kanssa siitä, mitä se sitten on, kun lapsi on tullut perheeseen, kritikoidaan siksi, että isät ja äidit ovat eri ryhmissä, mutta asioita opetetaan samalla tavalla. Isät siis kaipaavat asian käsittelyä isän näkökulmasta. Jos näkökulma on vanhemmaksi tuleminen, se koetaan asiaksi, jossa molempien vanhempien tulee olla läsnä.

3.4. Isien toivomukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta

Opetustaito kunniaan!

Isien kanssa käytyjen keskustelujen ja heidän kirjaamiensa kommenttien perusteella löytyy paljon toivomuksia perhe- ja synnytysvalmennuksen sisällöiksi ja menetelmiksi. Suurin osa toivomuksista liittyy käytettäviin opetus- ja työmenetelmiin. Terveyskeskuslääkärin esitystä Sakari kuvaa seuraavasti: *”Täysin turha homma”, terveyskeskuslääkäri, jonka puhe ei kuulunut lainkaan, näytti jonkun toisen tekemiä kalvoja, joista hän itsekään ei saanut mitään selvää. Itse asiat olivat meille jo etukäteen selviä.*” Samaa tilaisuutta kommentoi toinen isä: *”Naisen anatomia ja lapsen kehitys, vanhan kertaamista peruskoulun biologian tunneilta, kiinnostus erilainen, asia omakohtainen.”*

Asiantuntijat kiinnostavat!

Hammaslääkärin osuus koetaan hyvin neutraalisti. Yksi isistä kertoo saaneensa sen käsityksen hammaslääkärin esityksestä, että lapsen hampaita on hoidettava ja sillä siisti. Psykologin luento koetaan erittäin mielenkiintoiseksi, mutta siihen on käytössä liian vähän aikaa. Toivomus on, että psykologi voisi käyttää enemmän aikaa valmennusryhmään. Tältä alueelta toivotaan myös ryhmäkeskusteluja. Vinkit parisuhteen hoitoon raskauden aikana ja oman käyttäytymisen vaikutus lapseen otettiin vastaan innokkaasti. Sosiaaliturvaa käsittelevä tilaisuus ei saa myönteistä palautetta. Yksi isistä purkaa

itseään kirjoittamalla: *”Kelan edustajan tilaisuus. Odotimme saavamme selvyyden moniin epäselviin asioihin, mutta paikalla oleva henkilö ei osannut niihin vastata, vaan neuvoi kääntymään Kelan puoleen.”*

Lisää vauvan hoidon harjoittelua!

Lasten hoidon opettelua, lapsen käsittelyä, vaipan vaihtoa jne. isät kaipasivat lisää sekä valmennustilaisuuksiin että vierihoito-osastolle. Sakari kommentoi asiaa: *”Sitä olis kyllä minusta saanu olla enemmän, että mä en ainakaan muista, että olis ollu meille, että mä en sitten tiedä, kun siellä oli äideille omia tunteja...että sellainen olis ihan hyvä isillekin...että nyt kun on katsonut esim. pakkauksessa olevia kirjeitä jne... niin kyllä sitä kannattais vähän sen synnytyksenkin yli sitä valmennusta jatkaa.”*

Toinen isistä kertoo, että lasten hoitoa käsiteltiin neuvolassa noin puolitoista tuntia. Sekin olisi auttanut, jos osuuden olisi jakanut kahteen eri tilaisuuteen. *”...että käytäntöä uupuu pikkusen...anoppi oli sitten ensimmäisen viikon meillä ja opetti tosi paljon.”* Myöskään vauvan kylvetyksen opetuksessa ei riitä se, että kättilö näyttää, vaan isien mielestä isän tulee tehdä se itse.

Miesnäkökulmaa kaivataan!

Isäryhmät ovat melko uusi toimintamuoto isien perhe- ja synnytysvalmennuksessa. Tutkimuksen isät osallistuivat isäryhmään. Sakari kertoo kokemuksensa: *”Mukana oli kaksi isää, jotka kertoivat omia kokemuksia ja tunteuksia raskauden ja lapsen syntymisen eri vaiheissa. Tämän illan anti oli oikeastaan kaikkein parasta ja rehellisintä.”* Ryhmän koko vaikuttaa aina ryhmän toimintaan. Futaaja kertoo, että ryhmä on aivan liian iso ja että mukana tulisi olla joku miespuolisen terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluva. *”Et mä oon pettynyt siihen isätapaamiseen...kaks isää, jotka siinä koke-*

muksistaan puhu ei paljoa suun vuoroa saanu siellä..., että eihän siinä enää pitäny opettaa asioita vaan käydä keskustelua ja näin ei tapahtunut.” Pikimiehen kohdalla taas ryhmä oli sopivan kokoinen, keskustelu oli antoisaa ja tuli tunne, että muilla on samoja ongelmia kuin itsellä. Isät olivat tyytyväisiä mukaan kutsuttujen isien valintaan, oli opettavaista, että isät kertoivat kokemuksiaan poikkeuksellisista tilanteista, kuten perätilasynnytyksestä ja sektioista.

Yksi isistä kuvaa kokemuksensa isätapaamisen jälkeen kirjoittamalla vihkoonsa: *”Onko sitten niin, että tasa-arvoisen vanhemmuuden pahin este onkin naiset itse, heidän asenteensa miehiin?”*

4. ISI ON IN?

Isien valmentaminen raskauden ja synnytyksen yhteydessä on ollut Suomessa käytössä jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Isi on in (?) edelleen. Isät itse pitävät valmennusta jo itsestään selvyytensä ja tärkeänä tulevaa elämäntilannetta varten. Perhe- ja synnytysvalmennus puhuttaa välillä varsinkin sitä toteuttavia asiantuntijoita - jopa sen tarpeellisuudesta tai tarpeettomuudesta kuulee joskus mainintoja. Ensimmäistä lastaan odottavat isät ovat olleet tämän laadullisen tutkimuksen tiedonlähteinä. Tutkimus on aineistolähtöinen, ja sillä on tietoisesti haettu uutta tietoa isiin kohdennetusta perhe- ja synnytysvalmennuksesta.

Isäksi tuleminen

Tämän tutkimuksen tuloksina voidaan esittää, että isäksi tulemiseen liittyy taloudellista, kasvatuksellista ja tunne-elämän vastuuta. Isyysloman pitämiseen liittyvä taloudellinen huoli painaa joitakin isiä jo raskauden alussa. Vastuu isäksi ryhtymisestä, kasvamisesta aikuisemmaksi lapsen tulon myötä sekä vastuu oman tunne-elämän kohdentumisesta ja kohtaamisesta äidin ja lapsen suhteen on poh-

dinnan aihe ja alue miehelle tässä elämänvaiheessa. Tutkimustuloksena väitetään, että isyys ei ole vain sosiaalista luonteeltaan, vaan myös psykologista muussakin mielessä kuin vain isyyden tuoman vastuun vuoksi. Isät palaavat useita kertoja keskustelemaan nimenomaan tunne-elämään liittyvistä asioista suhteessa tulevaan lapseen. Isillä on tarve löytää ”oikea” taso ja taito isän tunteille.

Isäksi tulemisen kokemus yllättää huolimatta siitä, että isät olivat tietoisia mahdollisuudestaan tulla isäksi ja toivoivat sitä. Helpotusta tuo se, että isäksi ei kasveta yhdessä yössä. Isä kasvaa äidin raskauden edetessä isyyteen vähitellen vaihe vaiheelta. Tätä prosessia ovat tukemassa sekä neuvola-, äitiyspoliklinikka-, lääkarineuvola- että valmennuksessa ja synnytyssairaalassa käynnit.

Neurolakäynneillä isiä on vaikea ottaa huomioon yksilöinä. Ne, jotka käyvät neuvolakäynneillä äidin kanssa, toivovat tasavertaista kohtelua niin kättilöltä, terveydenhoitajalta, lääkäriltä kuin toisilta äideiltäkin. Myönteiset asenteet isien neuvolakäyntejä kohtaan ovat vasta kehityksessä. Isät kokevat ne vielä tällä hetkellä sellaisiksi, että isä mieluummin luopuu kuin taistelee, vaikka halu vahvempaan sitoutumiseen neuvolakontaktien suhteen olisi olemassa.

Synnytys on tutkimukseen osallistuneiden isien mielestä hieno kokemus, josta ei voisi olla pois. Isät ovat sitä mieltä, että se on tärkeä sekä isälle että äidille. Vauvan näkeminen, itkun kuuleminen ja oman lapsen syliin saaminen samoin kuin napanuoran katkaiseminen ovat isäksi tulemiselle merkityksellisiä asioita. Synnytyssairaalan henkilökuntaa pidetään huippuasiantuntijoina. Pohdintaa aiheuttaa synnyttävän parin itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Hoitohenkilökunnan väitetään päättävän siitä, mitä synnyttävä pari tekee synnytyssairaalassa. Asiantuntevan hoidon ja hoitotyön lisäksi parit kaipaavat rauhallista yhdessä olemista äidin kivuista huolimatta.

Isäksi tuleminen on ”pirun” suuri muutos elämässä. Suunnitelmista luopuminen askarruttaa miehen mieltä eniten. Isät käyvät läpi kriisin tai ainakin pohtivat kriisiä, joka voi johtua esimerkiksi siitä, että muutos isäksi ei tapahdu niin nopeasti, kuin äiti toivoisi. Muutos on vielä suurempi lapsen synnyttyä. Fyysisesti jaksaisi yölliset heräämiset, mutta ei aina henkisesti. Joillekin isille synnytys ja se, että lapsi on nyt siinä, on niin dramaattinen asia, että sitä ei voi ymmärtää kuin ajan kanssa.

Isien odotukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta

Isillä on ennakkoasenteita valmennusta kohtaan. Isät eivät anna niiden häiritä omaa osallistumistaan. Isät odottavat kokemuksia, henkistä tukea, tietoja ja taitoja. Kokemuksille on vaikea asettaa odotuksia, koska kokemus on kokemus, joka koetaan tässä ja nyt. Joillakin isillä on painolastinaan kokemukset lapsettomuustutkimuksista. Nuo kokemukset ovat olleet negatiivisia ja jättäneet isän konnaan sivuun. Henkinen puoli tulee korostetusti esille. Isät odottavat saavansa tukea isyydelleen. Tiedon merkitystä isät eivät korosta. Lääketieteellinen tieto, synnytyksen kulku ja kivunlievitysmahdollisuudet ovat tärkeimpiä sisällöllisiä toivomuksia. Isät tulevat valmennukseen valmistautumaan tulevaa varten. Se sisältää luonnollisesti tiedon ja taidon lisäämistä myös tulevan lapsen hoitoon liittyen. Kasvatukseen liittyvät asiat, lapsen sairastuminen ja toive keskustella omista kokemuksista valmennustilaisuuksissa tuodaan selvästi esille.

Isien kokemukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta

Tämän tutkimuksen keskeinen tutkimustulos liittyy valmennustilaisuuksien sosiaaliseen ja vuorovaikutukselliseen puoleen. Isyys on asia, jonka asiantuntijaksi ei naista tai naisia uskottu. Myöskään naisten tapa keskustella miesten kanssa ei kohtaa kaikkia miehiä. Ydinasia on, että miehet haluavat keskustella omista lähtökohdistaan jo isyyden kokeneiden isien kanssa, eivät opettajamaisten naisasi-

antuntijoiden johdattelmina. Tämän ristiriidan ja isien vahvan toivomuksen -saada keskustella - perusteella tehtiin johtopäätös: vuorovaikutus ei toimi!

Isät kiinnittävät erityisen huomion opetustaitoon ja -menetelmiin. Isät eivät pidä kättilöä tai terveydenhoitajaa opettajana vaan tasavertaisena ihmisenä. Kuitenkin isät haluavat, että valmentaja osaa opettaa ja hallitsee opetusmenetelmät. Valmennusryhmän vetäjän odotetaan olevan innostunut asiaan. Isät puolestaan toivovat voivansa osallistua enemmän, tehdä enemmän, jopa kosketusta sisältävät menetelmät amerikkalaiseen tyyliin tulevat esimerkkeinä esille. Opetustaidon osalta isät nostavat esille ainakin seuraavat asiat: isät kaipaavat etukäteen annettuja pohdintatehtäviä nimenomaan isyyteen liittyen, he kyseenalaistavat kalvojen ja piirtoheittimen käytön, varsinkin vanhat, suttuiset kalvot, joista ei esittäjäkään saa selvää, pyydetään uusimaan. Isät toivovat kirjallista materiaalia esitysten tueksi vahvistamaan muistissa pysymistä ja helpottamaan kertaamista. Huomio kiinnittyy myös kyse-lytekniikkaan ja sen hallintaan opetuskeskusteluiden yhteydessä.

Isät pitävät hyvinä kaikkia niitä menetelmiä, jotka ovat todentuntuksia ja joissa on konkreettista tekemistä. Demonstraatiomenetelmä, jota valmennuksessa käytetään, saa kiitosta, mallivauva jopa ihailua. Kuitenkin isät haluavat, että demonstraatiomenetelmää toteutetaan harjoittavana demonstraationa niin, että isät itse saavat harjoitella vauvan hoitamista mallivauvan kanssa. Vauvan hoitamista toivotaan enemmän. Tutkimuksen isille sitä oli vain noin puolitoista tuntia. Siinä ajassa isät eivät ehdi sisäistää ja harjoitella tärkeitä opittavia asioita.

Synnytysvideo, tutustumiskäynti synnytyssairaalaan ja isien yhteinen keskusteluilta, sillä ehdolla, että isät saavat vapaasti keskustella, saa myönteisen palautteen. Synnytysvideoa isät pitävät korkealaatuisena ja erittäin hyvänä valmennusmateriaalina.

Synnytys ei pelota isiä. Tämä on erittäin merkittävä tutkimustulos. Valmennuksella on päästy yhteen sen päätavoitteista. Luultavasti tiedonlähteinä nykypäivän isille on myös monia muita kanavia kuin neuvola ja valmennustilaisuudet. Ilmeisesti valmennuksen rooli on muuttunut. Vaikka terveydenhuoltohenkilöstö panostaa isien valmentamiseen, tämänkin tutkimuksen isillä itsellään on tunne, että heidät unohdetaan. Sitä, miltä isästä tuntuu, ei kyetä ottamaan tarpeeksi huomioon isien näkökulmasta. Isien puheesta kuvastuu se, että äiti ja lapsi ovat ensisijaisia, isä on vain olemassa. Naisten kirjoittamia tekstejä isyydestä äidin kotiin tuomana eivät isät katsele suopein silmin. Myös se, että vanhemmuus jaetaan valmennuksessa keinotekoisesti isyyteen ja äitiyteen, ei miehiä miellytä. Isät haluavat olla tasavertaisia vanhempia ja osallistua myös tasavertaisina avo- tai aviovaimojensa kanssa tilaisuuksiin, joissa aiheena on vanhemmuus. Ellei näkökulma sitten ole miesnäkökulma.

Isien toivomukset perhe- ja synnytysvalmennuksesta

Tämän tutkimuksen viimeisessä osassa pyydettiin isiä tiivistäen esittämään vielä lisätoivomuksiaan valmennuksesta. Isät toivovat, että opetustaito on kunnossa niillä, jotka valmennusta toteuttavat. Tämä kohdistuu niin menetelmiin kuin sisältöihin ja koko valmennukseen osallistuvaan asiantuntijajoukkoon. Asiantuntijoiden osuus (muiden kuin kättilön tai terveydenhoitajan) kiinnostaa isiä. Hammaslääkärin osuuteen suhtaudutaan hyvin neutraalisti. Psykologin osuutta toivotaan enemmän. Toivomus on, että psykologin osuudesta järjestettäisiin ryhmäkeskusteluja. Terveyskeskuslääkärin osuus jäi isille mitään sanomattomaksi. Sosiaaliturvaa käsittelevä osuus ei vastannut isien toiveita lainkaan. Asiat jäivät sisällöllisesti epäselviksi.

Isät jäävät kaipaamaan vauvan hoidon opettelemista, lapsen käsittelyä ja vaipan vaihtoa sekä valmennustilaisuuksissa että vierihoito-osastolla. Vauvan kylvettäminen on asia, jossa isille ei riitä se, että kylvetys näytetään, isien on saatava tehdä se itse.

Tämän tutkimuksen isät tuovat esille selkeästi sen, että he kaipaavat valmennukseen miesnäkökulmaa. Isäryhmät, jotka ovat uusi toimintamuoto, ovat saaneet hyvän vastaanoton isiltä. Isät kokevat, että he voivat jakaa paineitaan toisten isien kanssa. Samojen ongelmien kanssa ovat kamppailleet jo isyyden läpikäyneet miehet. Tämän kuuleminen helpottaa nuorten isien paineita. Isät toivovat, että isäryhmien kokoon kiinnitetään huomiota niin, että jokainen isä uskaltaa keskustella ja pidetään huoli siitä, että keskustelu toimii. Esitetään myös miespuolisen terveydenhuoltohenkilön mukaan ottamista isien keskusteluiltaan. Mukaan kutsuttujen isien valintaan valmennukseen osallistuneet isät olivat hyvin tyytyväisiä.

5. PÄÄTELMIÄ

Isyyden malli siirtyy isiltä pojille. Suomalaisen miehen terveysongelmat ovat tuttu asia kaikille suomalaisille. Sen taustalla olevia tekijöitä on ryhdytty tuomaan viime aikoina voimakkaasti esille mm. tiedotusvälineissä. Terveyspoliittisissa asiakirjoissa tavoitteita miesten terveystyöskäytymisen muuttamiseksi on esitetty jo pitkään. Elämäntilanteen lisääminen, johon sosiaali- ja terveydenhuolto toiminnallaan tähtää, on ongelmien ennaltaehkäisyä parhaimmillaan. Aromaa et al. (1989) mukaan miesten ja naisten terveystyöskäytymisen poikkeavat toisistaan. Miehet käyttävät vähemmän terveydenhuoltopalveluja vaikkakin arvostavat terveyttä ennen kaikkea osana työkyntoisuuttaan.

Lapsen syntyminen perheeseen on murroskohta, jossa miesten asenteet terveyteen muuttuvat myönteisemmiksi ja miehiin on mahdollisuus saada kontakti. Elämänhallinta, jossa tärkeintä on eheyden tunne, se, että mies ymmärtää oman elämänsä tilanteet, kokee voivansa vaikuttaa niihin ja kokee elämänsä merkityksellisenä (Antonovsky 1979), konkretisoituu miehen elämässä ensimmäisen lapsen syntymän yhteydessä. Suominen (1993) on tutkinut suomalaisten elämänhallintaa. Miesten elämänhallinta rakentui kyvyille ymmärtää elämän tapahtumia. Älyllisyys korostui miesten tuloksissa. Naisten elämänhallinta rakentui suurempaan valmiuteen kokea elämä merkitykselliseksi ja tyydyttäväksi. Näiden ja edellä esitettyjen tosiasiasoiden perusteella suomalainen, isiin kohdennettu perhevalmennus, on erittäin tarpeellinen, jopa välttämätön toiminta terveydenhuollossa. Äitiyshuollon henkilökunta voi olla tilapäinen voimavara. Tämän lisäksi terveydenhuoltohenkilöstö voi auttaa isää voimavarojen kohdentamisessa ja lisätä näin isien elämänhallintaa.

Terveysneuvolan tulisi olla laaja-alainen ja kasvattava, perhekasvatusta, isyyskasvatusta, toteuttava, isäksi tulemistä tukeva. Isien perusteellinen valmentaminen ensimmäisen raskauden ja synnytyksen aikana on laajasti ajateltuna valtava voimavara perheelle ja koko yhteiskunnalle. Isien itsensä näkökulmasta se voi antaa lisää voimavaroja elämänhallintaa, terveyttä, miehistä identiteettiä ja yleensä isyyttä varten. Isien asia on jo pitkään ollut ”in”, näin voidaan väittää. Asiaa on vain tutkittu liian vähän miehen itsensä kokemana, miehen näkökulmasta. On väitetty, että miehen on vaikea valmentautua isyyteen tässä yhteiskunnassa. Isät ovat kuitenkin olleet aktiivisesti mukana jo kahdenkymmenen vuoden ajan. Heidän omimpiin kokemuksiinsa isäksi kasvamisesta, perhe- ja synnytysvalmennuksesta ei vain ole paneuduttu tarpeeksi. Tästä johtuen terveydenhuoltohenkilöstöllä ei ole ollut tarpeeksi tietoa siitä, mitä ja miten isää tulee tukea ja valmentaa tulevaa merkityksellistä elämänvaihetta varten. Ilmeisesti äitiysneuvoloiden henkilökuntaa ei ole myöskään tuettu tarpeeksi ajatellen isien valmentamista.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan esittää joitakin kehittämistoimia isille kohdennetun perhe- ja synnytysvalmennuksen onnistumiseksi. Tärkein asia, joka tämän laadullisen tutkimuksen kautta kirkastuu, on se tosiasia, että isillä on henkilökohtaisesti elämänsä merkittävin elämänvaihe meneillään. He ovat saaneet aikaan uuden elämän - perheeseen odotetaan lasta! Miehen elämismaailma on muuttumassa täysin entisestä. Tähän tulisi osata suhtautua nuoren isän näkökulmasta.

Perhe- ja synnytysvalmennuksen suunnittelussa on hyvä, jos perheiden toiveet kyetään ottamaan huomioon. Näin on mahdollista kohdentaa sisältöjä ja menetelmiä paremmin kaikille sopiviksi.

Asiantuntijoiden osuus, joka on kohdennettu suuremmille ryhmille, on laadun kehittämisen kannalta syytä tarkistaa aika ajoin niin sisältöjen kuin menetelmienkin osalta suuremmassa työryhmässä. Tämän tutkimuksen tuloksina esiin tulleet opetusmenetelmälliset heikkoudet on syytä korjata ja kiinnittää niihin jatkossa huomiota keräämällä jokaisesta tilaisuudesta kirjalliset asiakaspalautteet.

Tämän tutkimuksen tuloksina voidaan väittää, että opetus- ja työmenetelmiin kaivataan korjauksia. Tutkijan esittämä kehittämisajatus, vastaus isien toivomuksiin, on konstruktivisen oppimisen näkökulman soveltaminen perhe- ja synnytysvalmennustilaisuuksiin. Kognitiiviseen psykologiaan perustuva ns. konstruktivistinen oppimiskäsitys mahdollistaa monenlaisten oppijoiden ja monien erilaisten menetelmien käytön valmennuksessa. Em. teorian mukaan ihminen on aktiivinen, tavoitteisiin suuntautuva, palautehakuinen, ulkomaailmaa ja omaa minää koskevaa tietoa etsivä. Hänen toimintaansa ohjaavat tarpeet ja odotukset sekä toiminnasta saatu palaute sellaisina kuin toimija ne tulkitsee. Tämän teorian mukaan kuva maailmasta rakentuu ja jäsentyy ulottuvuudella turvallinen - uhkaava. Emotionaalisilla tekijöillä ja toimintojen seurausten tunnesävyllä on tärkeä osuus. Tässä teoriassa korostuu

myös oppimisen ja toiminnan välinen yhteys. Ihminen oppii toiminnan välityksellä toimintaa varten. (Rauste-von Wright , von Wright 1995.)

Isät kiinnittivät huomionsa opetuskeskusteluun, kysymysten tasoon, demonstraatiomenetelmään, pohdintatehtäviin ja kirjalliseen materiaaliin. Erityistä kiitosta sai valmennuksessa käytetty video. Seuraavaksi esitetään joitakin vihjeitä isien esittämien kehitettävien kohteiden korjaamiseksi.

Opetuskeskustelu on vaativa opetusmenetelmä. Ryhmäopetuksen kasvatuksellinen perustoiminto, keskustelu ja dialogi, on tieteellisen kasvatuksen vanha perinteellinen metodi (Kronqvist, Matikainen 1981). Opetuskeskustelu edellyttää sekä kuuntelemisen taitoa että kyselytekniikkaa. Terveystoimijat kuuntelevat asiakkaitaan paljon. Kokemusten perusteella on tunnustettava, että he ovat hyviä kuuntelijoita. Isien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella ongelmaksi on noussut kyselytekniikka sillä perusteella, että isät kertovat voivansa vastata kysymyksiin vain ”kyllä” tai ”ei”.

Peltosen (1990) mukaan opettaja käyttää kysymyksiä moneen eri tarkoitukseen, mm. auttaakseen oppijoita ymmärtämään tärkeät tosiasiat, aktivoidakseen ajattelua ja uteliaisuutta, palauttaakseen ajatukset uuteen kohteeseen tai selvittääkseen oppijan ymmärtämisen. Hyvä opetuskeskustelu virittää oppijan kyselemään asioita! Hyvän opetuskeskustelun kysymyksille on asetettu joitakin yleisiä kriteereitä. Kysymysten tulisi olla haaste oppijalle. Ohjaajan pitäisi kyetä kysymystä esittäessään ottamaan huomioon henkilökohtaiset erot. Kysymyksen rajaaminen, selkeä ja lyhyt esittäminen sekä keskittyminen yhteen asiaan kerrallaan ovat tärkeitä kriteereitä. Kysymyksen tulisi ilmaista haluttu vastauksen laatu. Aikaa kysymyksiin vastaamiselle tulee jättää tarpeeksi, ja kysymysten tulee viedä asiaa jouhevasti eteenpäin.

Kielellä on keskeinen rooli sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Opetuskeskustelu palvelee parhaimmillaan kielen käyttämistä. Näin oppijoiden ajatteluprosessit tulevat esille heille itselleen ja muille. Oppijalle syntyy mahdollisuus reflektoida niitä sekä itsekseen että muiden kanssa. Tilanne mahdollistaa sekä muilta oppimisen että omien asioiden problematisoinnin. Isät toivovat keskustelua. Konstruktivisen oppimisenäkemyksen mukaan osallistuminen ja kokemusten jakaminen on perusteltua. Isien sosiaalisen tuen tarve uudessa elämän tilanteessa puoltaa myös tätä. (Rauste-von Wright , von Wright 1995.)

Kuten jo edellä on esitetty, konstruktivinen oppimisenäkemyksen korostaa oppimista toiminnan avulla, toimintaa varten. Oppimisessa on kyse motivaatiosta, oppimisen tilannesidonnaisuudesta ja transferenssistä eli siirtovaikutuksesta. Isät ilostuvat tilanteesta, jossa on mukana mallivauvakin. On kyse demonstraatiomenetelmästä, joka kiehtoo isiä siksi, että heidän elämäntilanteensa on niin voimakkaasti sidoksissa vauvaan, jonka hoitamista isät haluavat oppia tulevaa elämää varten. Isien motivaatio on korkea, edellytykset oppimiselle ovat hyvät. (Rauste-von Wright , von Wright 1995.)

Demonstraatiolla tarkoitetaan jonkin toiminnan tai työn havaintoesitystä. Tavoitteena on auttaa oppijaa perehtymään toiminnalliseen taitoon. Demonstraatiolla on monia etuja. Esittämällä asia konkreettisesti kerronta ja selostaminen ovat todellisia. Demonstraatio vetoaa useaan aistiin, säästää opetus- ja ohjausaikaa, vetoaa dramaattisesti ja edistää oppilaiden osallistumista. Ongelmat, joita demonstraatiomenetelmän käyttöön liittyy, ovat joko hyvien mallien puutteesta, ryhmän suuruudesta tai opettavan asian manuaalisten toimintojen vähyydestä johtuvia. Oppijoiden osallistuminen (aktiivisuus opetettavaa asiaa kohtaan) ja ohjaajan esittävä osuus onnistuu yleensä hyvän suunnittelun avulla. Ongelmat syntyvät yleensä soveltamisvaiheessa. Esittävässä demonstraatioissa on tarkoituksena vain kuvailla aiheeseen liittyviä pääkohtia, harjoittavassa demonstraatioissa myös oppija itse perehtyy asi-

aan. Jotta demonstraatiomenetelmä vastaa tarkoitustaan, oppijan tulee heti päästä itse kokeilemaan näkemäänsä. Opetus ei ole täydellinen, ellei siihen liity sovellusvaihetta heti esityksen jälkeen. Taitojen oppimisessa on tärkeää palautteen saaminen. Se tapahtuu parhaiten ohjaajan seurannan ja sen jälkeen käytävän keskustelun avulla. (Peltonen 1990.)

Tietojen ja ennen kaikkea taitojen opettelemiseen liittyy odotuksia siitä, että opittuja taitoja kyetään käyttämään laajemminkin kuin siinä yhteydessä (kontekstissa), jossa ne on opittu. Isät opettelevat vauvansa hoitamista nimenomaan tulevaa merkityksellistä elämänvaihetta varten. Siirtovaikutus (transfer), joka demonstraatiomenetelmää käytettäessä on laaja, motivoi isiä, tekee asian omakohtaiseksi ja merkitykselliseksi. Isien on helppo samaistua tuleviksi isiksi esimerkiksi kylvetysharjoitusten avulla. Isät toivovat konkreettista tekemistä ja se on täysin perusteltua myös korkeatasoisen oppimisen näkökulmasta. (Rauste-von Wright , von Wright 1995.)

Tutkimuksen isät kaipaavat pohdintatehtäviä. Tämä on osoitus halusta oppia valmennuksessa esille tuodut asiat syvätasoisesti. Aikuisina oppijoina isät haluavat antaa myös oman panoksensa valmennuksessa. He kokevat olevansa valmennuksen keskipiste, haluavat valmistautua etukäteen ja näin vahvistaa osallistumistaan henkilökohtaisin tavoittein valmennustilaisuudessa. Isät toimivat aikuisen oppijan tavoin. Ilmeisesti osaa käsiteltävistä asioista ei koeta käsittelyhetkellä omakohtaisiksi. Pohtimissaan näitä asioita etukäteen isät varmistavat mahdollisuutensa osallistua keskusteluun. Tämä tuo isille myös turvallisuuden tunteen.

Kirjallinen materiaali, jota isät kaipaavat valmennustilaisuuksien tueksi, palvelee kertausmateriaalina. Siitä on myös mahdollista tarkistaa epäselviksi jääneitä asioita. Koska valmennustilaisuudet eivät ole ”koulumaisia” tilaisuuksia, on ymmärrettävää, että muistiinpanot jäävät vähäisiksi. Oppimista ajatel-

len on kuitenkin todettava, että muistiinpanot tai kirjallinen materiaali tukevat oppimista hyvin. Valmiiksi laadittuun kirjalliseen materiaaliin, jota työyksiköissä on käytössä, on henkilökunnan syytä suhtautua kunnioittavasti. Jos materiaalia jaetaan huolimattomasti eikä siihen perehdytä mitenkään yhdessä asiakkaan kanssa, saattaa materiaali menettää sille kuuluvan arvonsa.

Opetuksen ja ohjauksen perustaitoja ovat keskusteleminen, kuunteleminen, kyselytekniikka ja erilais-
ten opetusmenetelmien tarkoituksenmukainen käyttö. Havainnollistaminen perustuu oppimisen lain-
alaisuuksiin. Oppimisen näkökulmasta havainnollistaminen on välttämätöntä. Onhan ihmisen havain-
tomaailma merkitysten, ei ärsykkeiden maailma. Havainnoidessaan asioita eri tilanteissa tapahtuu ih-
misen ajattelussa sekä assimilaatiota että akkommodaatiota. Assimilaatiossa tapahtuu uuden asian
nivomista jo olemassa olevaan, ja akkommodaatiiossa uusi tieto muuttaa käsityksiämme opittavasta
asiasta. (Rauste-von Wright, von Wright 1995.) Havainnollistamisessa on siis kysymys oppimisen
edistämisestä, tarkkaavaisuuden suuntaamisesta opittavaa asiaa kohtaan. Eri asia on, palvelevatko
piirtoheitin ja kalvot aina parhaiten tätä tarkoitusta. Vaihtoehtoja piirtoheittimelle voivat olla kuvat,
lehtiötaulu tai kirjallinen materiaali.

Tutkimuksen isät pitävät valmennuksessa esitettyä videoa korkealaatuisena (ks. liitettä 1). Isillä on
vahva halu samaistua tulevaan erityislaatuiseen tilanteeseen, jota synnytys heille tulee olemaan.

Video on rakennettu hyvin vaihtelevaksi teorian ja käytännön suhteen. Sen avulla on helppo oppia
synnytykseen liittyvät asiat. Siinä näkyy myös hienosti se, miltä odottavasta parista tuntuu nähdä
vastasyntynyt, vaikka hän ei vielä olekaan oma lapsi. Myös isän mukana olo avautumisvaiheessa ja
synnytyksessä korostuu filmissä. Eikä ihme, että isät kokevat filmin ”herkäksi tapahtumavideoksi”,
niin liikuttavaa on katsella isän tunteiden esille tuloa lapsen syntyessä filmin avioparille. Isä itkee on-
nesta. Molemmat, sekä isä että äiti itkevät. Myös napanuoran katkaiseminen korostaa isän aktiivista

toimintaa. Lapsi on äidin rinnoilla, ja lapsen parkaisu kuuluu kauas. Isän toiminta korostuu myös siinä, että isä kylvettää lapsensa itse synnytyssairaalassa heti synnytyksen jälkeen.

Tutkimuksen isille sekä tutustuminen synnytyssairaalaan että synnytysvideon huolellinen katsominen ovat olleet merkityksellisiä. Erityisesti näiden avulla myös isien tunteet ovat voineet päästä esille. Tätä on syytä pitää tärkeänä asiana isien valmennusta ajatellen. Todettakoon, että Vehviläisen-Julkusen ym. (1995) tekemässä tutkimuksessa viidennes äideistä ja isistä arvioi, että tutustumiskäynti synnytyssairaalaan ei ole heille tärkeä. Tämän tutkimuksen isät pitivät tutustumiskäyntiä merkittävänä monella eri tavalla. Tärkein asia, joka isien kommenteista nousee koskien tutustumiskäyntiä synnytyssairaalaan, on luottamus synnytyssairaalan henkilökuntaa kohtaan.

Sekä sisällöllisiä että menetelmällisiä taitoja tulee opiskella jatkuvasti. Erityisesti opetus- ja ohjaustaidot vaativat myös ohjattua harjoittelua ja aikaa perusteelliseen suunnittelutyöhön. Kätilöt ja terveydenhoitajat voisivat kouluttautua oppimista ja erilaisia opetusmenetelmiä käsittelevän täydennyskoulutuksen avulla. Samalla he voisivat käydä keskustelua valmennuksen sisällöistä ja suunnitella yhdessä uudenlaisia ratkaisuja isille suunnattuun valmennukseen. Asiantuntijoina voisi käyttää yliopiston tutkijoita, joilla on enemmän tutkimustietoa isyydestä. Ammattikorkeakoulun terveysalan yksikön edustajien ja neuvoloiden henkilökunnan yhteistyö voisi olla myös hyvä ratkaisu valmennuksen kehittämisessä. Myös itse isien ja äitien kuuleminen ratkaisuista päätettäessä olisi tärkeä osa valmennuksen kehittämistä.

Perhe- ja synnytysvalmennusta on kehitetty eri puolilla maata. On haettu malleja, jotka sopisivat joka paikkaan. Silloin, kun kehittämistyöltä odotetaan todellisia tuloksia prosessin on oltava niin tiivis, että jokaisen kunnan tai kaupungin alueella on oma kehittämistyöryhmä, jossa ovat mukana kaikki

valmennukseen osallistuvat osapuolet, lääketieteen edustajat, psykologi, sosiaalityöntekijä, kättilöt ja terveydenhoitajat, fysioterapeutit, synnytysairaalan ja ammattikorkeakoulun terveystieteiden yksikön edustajat. Kyseinen ryhmä paneutuu perhe- ja synnytysvalmennusasioihin määrävälein, tekee kehittämistutkimusta, toteaa vahvuudet ja heikkoudet, koulutautuu ja muuttaa tutkimustulosten, palautteiden ja asiakkaiden toiveiden mukaisesti valmennusta.

Kehittämistyö vaatii aina tutkimusta, koulutusta ja hyvää tiedon kulkua. Toisin sanoen se vaatii resursseja, joka terveydenhuollossa tarkoittaa lähinnä aikaresursseja, jotka valitettavasti muuntuvat jossain vaiheessa markoiksi ja ovat myös päättäjien silmien edessä. Toivottavasti päättäjillä on samanaikaisesti mielessään tähän tutkimukseen osallistuneiden isien vastuuntuntoisuus isäksi tulemisesta ja suomalaisten miesten terveyteen ja terveysongelmiin liittyvät tilastot. Niistä löytyvät perustelut nuorten isien tarvitsemalle, huolellisesti suunnitellulle ja toteutetulle perhe- ja synnytysvalmennukselle.

Tasa-arvoinen vanhemmuus, jonka perään yksi isistä kyselee, on laaja asia. Eikä se varmasti ole vain neuvolan tai valmennuksen kautta esiin tuleva. Se on asia, josta tulee käydä keskustelua laajasti koko yhteiskunnassa. Neuvolan tavoite ja tarkoitus on olla tukemassa tasa-arvoisen vanhemmuuden kehittymistä. Tosiasia vain on, että suurin osa maamme kättilöistä ja terveydenhoitajista on naisia. Ja kuten tämäkin tutkimus on osoittanut, nainen ja mies ovat erilaisia - mutta yhtä tärkeitä vanhempina.

LÄHTEET

- Antonovsky A. (1979). *Health, Stress, and Coping*. Jossey-Bass Publishers. San Fransisco.
- Aromaa A., Heliövaara M., Impivaara O. (1989). *Aims and methods of study population*.
 Publivations of The Social Insurance Institution AL 32. Helsinki.
- Badinter E. (1992). *Mikä on mies?* Suomentanut Lehto L. (1993). Gummerus. Jyväskylä.
- Engeström Y. (1988). *Perustietoa opetuksesta*. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Esko M. (1984). *Mies ja isyys*. WSOY. Juva.
- Gotzsche V., Lier L., Munck H. (1980). *Raskaus, synnytys ja ensimmäinen elinvuosi*. Valtion
 painatuskeskus. Helsinki.
- Heikkinen R-L., Laine T. (toim.). (1997). *Hoitava kohtaaminen*. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Hirsjärvi S., Huttunen J. (1995). *Johdatus kasvatustieteeseen*. WSOY. Juva.
- Huttunen J. (1994). *Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa*. Teoksessa Virkki
 Juha (toim.): *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. WSOY. Juva, s.46-66.
- Huttunen J., Hämäläinen J. (1993). *Vanhempien kasvattajaominaisuuksista ja isätyypeistä*.
 Teoksessa Ojala M.(toim.). *Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta*. Länsi-Savo Oy.
 Mikkeli, s 99-124.
- Hyssälä L., Koskenvuo M., Suominen S., Ketola O. (toim.). (1995). *Elämään upotettu mies*.
 Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:38. Painosalama Oy. Turku.
- Hyssälä L. (1992). *Health behaviour of a young family's father*. Research Reports 18/1992.
 Vapok-publishing. Helsinki.
- Hämäläinen H.(toim.). (1990). *Matkalla äidiksi ja isäksi*. Vanhempainkoulu 1. Mannerheimin Lasten
 suojeluliitto. Gummerus. Jyväskylä.
- Juntunen M., Mehtonen L. (1977). *Ihmistieteiden filosofiset perusteet*. Gummerus. Jyväskylä.

- Karila I. (1989). Siirtymä vanhemmuuteen. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 304. Jyväskylän yliopiston monistuskeskus.
- Koski-Hyvärinen P., Puttonen T. (1987). Isät tänään. MLL:n julkaisu, lapsiraportti A54. Gummerus. Jyväskylä.
- Kuronen M. (1993). Lapsen hyväksi naisten kesken. Tutkimus äitiys- ja lastenneuvolan toimintakäytännöistä. Stakes. Tutkimuksia 35. Gummerus. Jyväskylä.
- Kronqvist H., Matikainen M., (toim.). (1981). Ryhmätyön käyttö koulutuksessa. Valtion koulutuskeskus. Julkaisusarja A n:o 2. Valtion painatuskeskus.Helsinki.
- Laanti M. (1989). Asiakkaan itsemääräämisoikeus äitiyshuollossa: analyysi äitien kokemuksista ja heidän halustaan määrätä omasta hoidostaan. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Nieminen P., Nummenmaa R. (1985). Lapsen syntymisen psykologia. SHKS. WSOY. Juva.
- Peltonen M. (1990). Koulutusoppi. Otava. Helsinki.
- Rajala K., Ruoppila I. (1983). Nuori lapsiperhe. Esikoisen odotusajalta tämän ensimmäisen ikävuo-
den lopulle. Mannerheimin lastensuojeluliiton lapsiraportti A 42.
- Rauste-von Wright M., von Wright J. (1995). Oppiminen ja koulutus. WSOY. Juva.
- Sommer D. (1986). Kun isä on kotona. WSOY. Helsinki.
- Suominen S. (1993). The Life Control and Perceived Health. Stakes Research Reports 26. Helsinki.
- Varto J. (1992). Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Vehviläinen-Julkunen K. (1987). Perhevalmennuksen kehittäminen - Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 2/1987. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Vehviläinen- Julkunen K., Saarikoski S., Marttinen P., (1995). Perhevalmennus perheiden tukena. Tutkimus asiakasarvioinneista ja neuvoloiden työntekijöiden työorientaatiosta.

Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 3. Hoitotieteen laitos. Kuopion yliopiston painatuskeskus. Kuopio.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. (1992). Oman elämänsä sankari. Synnytysvalmennusvideo. Seinäjoen sairaala.

Liite 1/1

Valmennuksessa käytettävän videon kuvaus

Valmennuksessa käytettävä video on Seinäjoen sairaalan henkilökunnan tuottama Oman elämänsä sankari. Filmi alkaa kellon tikityksellä synnyttävän parin makuuhuoneesta. On yö, äiti herää supistuksiin ja herättää puolisonsa todeten: ”Supistaa hirveesti”. Isä herää unenpöpperöisenä ja lupaa nousta ylös. Äiti soittaa synnytys saliin ja saa sieltä hyvät ohjeet selkeästi kerrottuna. Pariskunnalta poistuu epävarmuus heidän kuultuaan mm. sen, että synnytys sairaalaan saa soittaa mihin vuorokauden aikaan tahansa.

Filmissä äiti ja isä saapuvat synnytys sairaalaan. Isä sanoo vastaanottavalle kättilölle: ”Tultiin synnyttää”. Äiti tutkitaan, vauvan sydänäänet kuunnellaan, kartoitetaan synnytyksen vaihe ja kokonaistilanne. Kättilö esittelee perhehuoneen. Tilanteet ovat hyvin luonnollisia. Avautumisvaiheessa esiintyvä kipu ja pelko tulevat videossa esille normaaleina ilmiöinä. Siinä korostetaan sitä, että naisen tulisi koko raskauden ajan miettiä synnytystä ja valmistautua siihen hyvin luonnollisena tapahtumana. Synnytyksen ainutkertaista kokemusta korostetaan, samoin itseluottamuksen merkitystä. Synnytyksen eri vaiheet tulevat hyvin esille, samoin eri asennot niin avautumis- kuin ponnistusvaiheessakin. Keinutuolin, säkkituolin ja synnytysjakkaran käyttö esitellään perustellen. Ponnistusasennot näkyvät filmillä konkreettisesti. Lääkäri kertoo, että vain n. 5 % synnyttäjistä on kivuttomia, 20 % synnyttäjistä tuntee sietämätöntä kipua ja 75 % on jotain tältä väliltä. Filmissä kerrotaan myös erilaisista kivunlievitysmenetelmistä ja näytetään, miten niitä käytetään, esimerkiksi ilokaasun ottamisen tekniikka ja ajoitus. Isän osallistuminen avautumisvaiheessa ja synnytyksessä sekä napanuoran katkaiseminen näytetään selkeästi. Äidin ja lapsen sekä isän ja lapsen ensikontakti tulee korostetusti esille. Filmissä kerrotaan myös äidin ja vastasyntyneen hoidosta ja tarkkailusta synnytyksen jälkeen. Ensimmäinen

Liite 1/2

imetys korostuu. Vanhemmat poksauttavat shampanjapullon ja kippistävät synnytyssalissa vauvansa kunniaksi. Äidin ja lapsen siirtyminen vierihoito-osastolle esitellään ja sitä korostetaan, että äitiä ja lasta ei eroteta toisistaan. Myös vauvan omasta uni- ja ruokarytmistä kerrotaan. Lastenlääkäri tarkistaa filmillä vastasyntyneen. Hän korostaa 3 - 5 vuorokauden mittaisen seuranta-ajan merkitystä. Lopuksi kerrotaan, että tässä sairaalassa synnyttää vuosittain noin 2400 synnyttäjää ja henkilökuntaa, joka osallistuu perheiden hoitoon, on 99 henkilöä. Onnellisen perheen, terveen lapsen, tyytyväisen äidin ja isän merkitystä korostetaan. Lopuksi todetaan vielä, että isien osallistumista synnytykseen ja lapsen hoitoon tuetaan.